

”LISÄKOULUTUSTAHAN SE SITTEEN VAATII”
Viittomakielen tulkkien työllistyminen muihin kuin
tulkkauksen- ja käännöstehtäviin

Essi Rahijärvi

Opinnäytetyö, kevät 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Rahijärvi, Essi. ”Lisäkoulutustahan se sitten vaatii” – Viittomakielen tulkkien työllistyminen muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin. Kevät 2016, 58 s., 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, onko viittomakielentulkin tutkinnolla mahdollista työllistyä muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin. Tavoitteena oli myös selvittää, kuinka hyödylliseksi tutkinto koetaan työnhaussa yleisesti.

Tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin kahdella eri kyselyllä. Ensimmäinen, suppeampi kysely lähetettiin sähköpostilla tulkkauspalveluyritysten esimiehille. Toinen kysely oli laajempi Webropol-kysely, ja se kohdistettiin viittomakielen tulkeille. Ensimmäiseen kyselyyn vastauksia saatiin viisi ja toiseen 87. Aineisto analysoitiin sekä määrällisen että laadullisen tutkimuksen aineistonanalyysimetoja soveltaen.

Tuloksista selvisi, että viittomakielen tulkin on mahdollista työllistyä myös muihin kuin tulkin tehtäviin, mutta se on haastavaa. Pelkällä viittomakielentulkin tutkinnolla katsottiin voivan työllistyä ensisijaisesti tulkkien välitystyöhön. Tutkinnon koettiin tarjoavan taitoja, joita voi hyödyntää muissa työtehtävissä. Muita tehtäviä olivat esimerkiksi viittomakommunikaation opettaminen tai henkilökohtaisen avustajan tehtävät. Lisäkoulutuksella ja työkokemuksella koettiin olevan suuri merkitys työllistymisen ja työelämään sijoittumisen kannalta.

Asiasanat: viittomakielentulkit, työhön sijoittuminen, kyselytutkimus

ABSTRACT

Rahijärvi, Essi. "It will require additional education" – A study of the employment of sign language interpreters. 58 p., 3 appendices. Spring 2016. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Sign Language and Interpreting. Degree: Interpreter.

The objective of this thesis was to find out if sign language interpreters can be employed in other jobs in addition to interpreting and translating. The aim was also to discover how valuable sign language interpreters think the degree is in general.

The material was collected by a short survey and a questionnaire. Five responses were received to the short survey and a total of 87 responses to the questionnaire. The data was analyzed using both quantitative and qualitative methods.

The results showed that it is possible for a sign language interpreter to be employed in other than common interpreting jobs but it is not easy. Without other degrees an interpreter is most likely to find a job in the field of interpreter intermediation. The results also indicated that the interpreter's degree was seen as offering valuable skills that could be used in other tasks. Other potential jobs were for example teaching signed communication or working as a personal assistant. The significance of additional education was also emphasized in the results.

Key words: sign language interpreters, job placement, survey

SISÄLTÖ

1 TYÖLLISYYS ASKARRUTTAA TULKKIOPISKELIJOITA.....	6
2 TULKIN AMMATTI	8
2.1 Viittomakielen tulkin työnkuva.....	8
2.2. Puhuttujen kielten tulkin työnkuva.....	9
3 TULKKIEN KOULUTUS SUOMESSA.....	11
3.1 Viittomakielen tulkkien koulutus Suomessa	11
3.2 Puhuttujen kielten tulkkien koulutus Suomessa	14
3.3 Koulutuksen tarjoamat työelämävalmiudet	15
3.4 Ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen erot ja yhteneväisyydet....	16
4 PUHUTTUJEN KIELTEN TULKKIEN SIJOITTUMINEN TYÖELÄMÄÄN.....	18
4.1 Ammattinimikkeiden runsas kirjo	18
4.2 Tulkkien kokemuksia työllisyydestä ja työhön sijoittumisesta	20
5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	21
5.1 Aiheeseen liittyvät aiemmat tutkimukset	21
5.2 Käytetyt tutkimusmenetelmät.....	22
5.3 Kyselytutkimus aineistonkeruumenetelmänä	23
6 TUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS	25
6.1 Alustava kysely tulkkau palvelua tarjoaville yrityksille	25
6.1.1 Alustavan kyselyn tulokset	25
6.1.2 Alustavan kyselyn luotettavuus ja johtopäätökset	27
6.2 Viittomakielen tulkeille kohdistettu Webropol-kysely.....	27
6.2.1 Kyselyn laatiminen	28
6.2.2 Aineiston käsittely ja analysointi	29
7 TUTKIMUSTULOKSET	31
7.1 Vastaaajien taustatiedot	31
7.2 Tulkkien soveltuvat muut työtehtävät	33
7.3 Viittomakielen tulkkien asiantuntijatehtävissä	37
7.4 Tutkinnon arvo viittomakielialan ulkopuolella	39
8 POHDINTA	42

LÄHTEET	46
LIITTEET	51
Liite 1: Alustava kysely	51
Liite 2: Webropol-kyselyn saatekirje	52
Liite 3: Webropol-kysely	53

1 TYÖLLISYYS ASKARRUTTAA TULKKIOPISKELIJOITA

Tämän opinnäytetyön aiheena on viittomakielen tulkkien työllistyminen viittomakielialalle. Työ on kartoitus siitä, voiko viittomakielen tulkiksi valmistunut työllistyä myös muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin ja mitä nämä tehtävät voisivat olla. Työ vertailee viittomakielen tulkkien ja puhuttujen kielten tulkkien koulutuksia ja koulutusten tarjoamia työelämävalmiuksia sekä selvittää viittomakielen tulkkien tämän hetkistä tilannetta kyselytutkimuksen avulla.

Idea opinnäytetyöhön heräsi opintojeni aikana toisten tulkkiopiskelijoiden kanssa käydyistä keskusteluista. Monet pohtivat alan tarjoamia työllistymismahdollisuuksia, mutta ovat epätietoisia niistä. Tulkkiopiskelun aikana työllistymistä käsitellään pääasiassa tulkkina toimimisen näkökulmasta. Suomessa kansaneläkelaitos (Kela) on vastuussa tulkkausten järjestämisestä. Kela ostaa palvelun palveluntuottajilta ja välittää tulkit asiakkaiden tilauksiin. Kelan vammaisten tulkkauspalvelukeskuksessa työskentelee noin 40 henkilöä, ja osa heistä hoitaa välitystä. (Kela 2015.) Ainoa selkeä ja yleisesti tiedossa oleva työmahdollisuus tulkkausten lisäksi onkin ollut Kelan tulkkauspalvelukeskuksessa välittäjänä toimiminen. Tämän lisäksi tiedossa oli, että joillain tulkkauspalvelua tarjoavilla yrityksillä on sisäisiä välittäjiä, jotka voivat olla koulutukseltaan tulkkeja. Usein on myös kuultu, että tulkin voi olla mahdollista työllistyä eri tahojen vetämiin projekteihin.

Kun työllisyysmahdollisuuksista on kysytty tarkemmin lehtoreilta tai muilta alla toimivilta tulkeilta, vastaukseksi on usein saatu edellä mainitut mahdollisuudet sekä epämääräinen vastaus asiantuntijatehtävistä. Tarkemmin työmahdollisuuksista ei kuitenkaan tunnuta tietävän tai ainakaan niistä ei ole kattavasti informaatiota saatavilla. Koulutuksen aikana on kuitenkin usein kuultu myös muiden työtehtävien olemassaolosta. Tutkimuskysymyksiksieni muotoutuivatkin seuraavat:

1. Millaisiin työtehtäviin viittomakielen tulkin tutkinnolla voi työllistyä?
2. Kuinka hyödylliseksi viittomakielen tulkit kokevat tutkinnon yleisesti?

Aihe on puhuttanut opintojen aikana useasti. Monet ovat olleet kiinnostuneita siitä, mitä muuta alla olisi tarjolla, jos huomaavatkin kaipaavansa vaihtelua tai pohtivat soveltuvansa sittenkin paremmin muihin kuin tulkin tehtäviin. Vaikka työllisyystilanne koko maassa elää ja muuttuu, olisi kuitenkin hyvä jo ennen koulutukseen hakeutumista olla mahdollisimman hyvin tietoinen alan työllistymismahdollisuuksista. Suuri osa ihmisistä valitsee työn puhtaasti alan kiinnostavuuden mukaan, mutta monille valmistumisen jälkeiset työllistymismahdollisuudet ovat merkittävä syy koulutukseen hakeutumiseen (Kytölä 2009, 42).

Mielikuvani puhuttujen kielten tulkkien ja kääntäjien monipuolisista työllisyysmahdollisuuksista innoitti minua vertailemaan ammatteja keskenään. Halusin selvittää, kuinka viittomakielen tulkkien työelämään sijoittuminen on rinnastettavissa mielikuvaani puhuttujen kielten tulkkien työllistymisestä. Koska viittomakielen tulkit valmistuvat eri oppilaitoksista kuin puhuttujen kielten tulkit ja kääntäjät (Salmi & Martikainen 2011, 4), koin tarpeelliseksi vertailla myös koulutusten eroja. Osa viittomakielen tulkeista on pätevöitynyt myös kirjoitustulkeiksi. Halusin kuitenkin tutkimuksessani keskittyä nimenomaan siihen, millaista työhön sijoittuminen pelkällä viittomakielen tulkin pätevyydellä on. Tästä syystä jätin kirjoitustulkin koulutuksen tutkimukseni ulkopuolelle.

Toivon, että opinnäytetyöni antaa vastauksia opiskelijoiden mieltä askarruttaviin kysymyksiin ja hyödyttää myös koulutukseen hakeutumista harkitsevia henkilöitä. Tämän lisäksi toivon työn mahdollisesti herättävän keskustelua koulutuksen järjestäjien taholla. Koulutuksen aikana tulkkaus korostuu ja muuta työtä käsitellään vain pintapuolisesti. Tulkkaukseen keskittyminen on toki tärkeää ja perusteltua, mutta uskon, että jo koulutuksen aikana sekä opiskelijoiden että tulkki-kouluttajien olisi tärkeää entistä tarkemmin tiedostaa, mitä valmiuksia koulutus tarjoaa, ja kuinka niitä voisi hyödyntää työelämässä. Työ voi antaa uutta näkökulmaa myös työnhakua suunnitteleville tulkeille sekä työnantajille.

2 TULKIN AMMATTI

Tulkki toimii ammatissa, joka edellyttää asiantuntijataitoa ja erityistä koulutusta (Sunnari 2015, 196). Hän on kielen ja viestinnän ammattilainen, joka työskentelee tilanteissa, joissa kommunikoivilla henkilöillä ei ole yhteistä kieltä. Viestin merkityksen välittämiseen ei aina riitä kahden kielen osaaminen, vaan onnistunut tulkkaus vaatii myös kulttuuritietoutta. (Isolahti 2015, 197–198.) Muita tulkin ammatissa keskeisiä taitoja ovat muun muassa paineensietokyky, nopea analysointi- sekä assosiaatiokyky sekä hyvä muisti. Työssään tulkki käyttää eri tulkkausmenetelmiä, joita ovat simultaani-, konsekutiivi- sekä kuiskaustulkkaus. Käytettävä menetelmä määräytyy sekä tilanteen että asiakkaiden mukaan. Tulkkia sitoo salassapitovelvollisuus, ja hänen asiakkaitaan ovat kaikki viestintätilanteen osapuolet sekä tulkkauksen tilaaja tai muu toimeksiantaja. (Helsingin yliopisto 2008, 8-10.)

2.1 Viittomakielen tulkin työnkuva

Viittomakielen tulkki on puolueeton ammattihenkilö, joka välittää viitotun tai puhutun asian toiselle kielelle mahdollisimman hyvin alkuperäistä asiasisältöä vastaan. Viittomakielen tulkin asiakasryhmiin kuuluvat kuurot, kuurosokeat, kuuroutuneet ja huonokuuloiset (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 37). Työ edellyttää hyvien sosiaalisten taitojen lisäksi joustavuutta ja monikulttuurista otetta (Leimio, Nieminen & Grundström 2016, 29). Työtilanteet voivat vaihdella syntymästä hautajaisiin, ja päivän aikana voi olla useita eri tilaisuuksia, joista jokaisella on omat erityispiirteensä. Pankit, postit, virastot ja lääkäreiden vastaanotot ovat tyypillisiä asioimistulkkauksen tapahtumapaikkoja, sillä niissä paikoissa ihmiset tapaavat yleensä hoitaa juoksevia asioitaan. Ammattikieltensä hallinnan lisäksi tulkilla tulisi siis olla tietoa mahdollisimman monesta asiasta, mukaan lukien se, millaista käyttäytymistä ja pukeutumista erilaisissa tilanteissa vaaditaan. (Hynynen ym. 2010, 130–131.) Viittomakielentulkki voi toimia myös opiskelutulkkina. Tällöin tulkki tulkaa luennon lisäksi kaiken oppitunnilla esiin tulevan informaation opiskelijoiden välikommenteista tekstiviestien ääniin ja kuulu-

tuksiin. Opiskelutulkkausta voidaan järjestää kaikkiin opintoihin aina yliopistotasolle asti. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2014a.)

Viittomakielen tulkin työtä ohjaa asioimistulkkien ammattisäännöstö. Se sitoo tulkkeja, elleivät lait tai asetukset yksittäistapauksissa velvoita toisin. Säännöstyössä käsitellään muun muassa tulkkaustilanteita, tulkin roolia sekä tulkilta vaadittavia ominaisuuksia ja käytöstä. Tulkin tulee valmistautua tilauksiin huolellisesti ja ajoissa, eikä hän saa käyttää hyödyksi mitään tulkkaustilanteessa saamaansa tietoa. Hän ei myöskään ole tulkattaviensa avustaja, eikä tulkki ei ole tulkkaustoimeksiantonsa aikana velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013.)

2.2. Puhuttujen kielten tulkin työnkuva

Tässä opinnäytetyössä termillä puhuttujen kielten tulkki tarkoitetaan minkä tahansa puhutun kielen tulkkia siitä huolimatta, että puhuttujen kielten tulkkausta voi opiskella monen eri tason oppilaitoksissa ja opintojen sisällöt vaihtelevat oppilaitoksittain. Koulutusta käsitellään laajemmin luvussa 3.2 Puhuttujen kielten tulkkien koulutus Suomessa. Termi kuvaa selkeästi, mistä on kyse ja toimii hyvänä parina, kun työssäni vertaillaan viittomakielen tulkkeja ja puhuttujen kielten tulkkeja.

Puhuttujen kielten tulkin työnkuva on monissa määrin hyvin samankaltainen viittomakielentulkin työnkuvan kanssa. Molemmat noudattavat samaa asioimistulkin ammattisäännöstöä (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013). Tulkilta vaaditaan erinomaisen kielitaidon ja kulttuurituntemuksen lisäksi vankkaa yleissivistystä. Tulkin työnkuvaan kuuluu myös tulkkaustilaukseen valmistautuminen, johon kuuluu muun muassa käytettävän terminologian selvittäminen ja haltuunotto. Näin ollen tiedonhankintataidot ovat merkittävässä roolissa tulkin työssä. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2016a.)

Puhuttujen kielten tulkit voivat tulkata useissa eri tilanteissa. Näihin kuuluvat esimerkiksi kansainväliset konferenssit, seminaarit ja erilaiset liike-elämän neu-

vottelut. Myös erilaisissa juridisissa yhteyksissä, kuten esimerkiksi poliisikuulustelussa tai oikeuden istunnossa voidaan tarvita tulkkia. Asioimistulkkauksilanteet ovat usein yksityisempiä eikä niissä ole paikalla kuin muutama ihminen. Tällaisia ovat esimerkiksi sosiaali-, terveydenhuolto- ja kouluviranomaisyhteyksiin liittyvät tilanteet. Tilanteissa tarvittavien tulkkien määrä riippuu tilaisuuden kestosta ja tulkattavien kielten määrästä. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2016b.)

3 TULKKIEN KOULUTUS SUOMESSA

Suomessa tulkkikoulutusta järjestetään suurimmaksi osaksi korkeakouluissa. Viittomakielen tulkkausta opiskellaan ammattikorkeakoulussa ja puhuttujen kielten tulkkausta sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa. Asioimistulkin tutkintoon valmentavaa koulutusta on tarjolla myös kansanopistoissa ja aikuis-koulutuskeskuksissa ja sen suoritustapa on näyttötutkinto. (Salmi & Martikainen 2011, 4; Opetushallitus 2006, 6.) Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan pääasiassa korkeakoulutasoisia tulkkikoulutuksia.

3.1 Viittomakielen tulkkien koulutus Suomessa

Viittomakielentaitoiset kuulevat ovat aina toimineet kuuroille tulkkeina eri tilanteissa. Kuurojen Liitto kokosi ensimmäinen tulkkiluettelon tällaisista henkilöistä oikeustulkkausta varten jo ennen tulkkikoulutuksen alkamista vuonna 1964. Kun viittomakielentulkkien työ muuttui vapaaehtoisesta auttamisesta ammattimaiseksi tulkkauspalveluksi, tarvittiin edunvalvontaa ja ongelmienratkaisukykyä. Tähän tarpeeseen perustettiin Suomen Viittomakielen Tulkit ry vuonna 1982. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2014b)

Viittomakielen tulkkien koulutus on muuttunut aikojen saatossa useasti. Ensimmäinen koulutus oli Kuurojen Liiton järjestämä 170 tuntia kestävä viikonloppukurssi vuonna 1978. Tämän jälkeen koulutus on muuttunut ja laajentunut useasti. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2014c.) Nikoskinen (2010, 26) on koostanut havainnollistavan taulukon (taulukko 1), josta tulkkikoulutuksen eri vaiheet ilmenevät. Taulukosta poiketen ainakin kuurosokeille ja kuuroutuneille tulkkaus on kuitenkin sisältynyt jo Turun kristillisellä opistolla järjestettyyn vuoden mittaiseen ammatillis-sivistävään koulutukseen (Kati Huhtinen, henkilökohtainen tiedonanto 24.3.2016).

TAULUKKO 1. Viittomakielentulkkipöytäkirjoituksen historia (Nikoskinen 2010, 26)

Vuosi	Koulutus	Sisältö
1978	Kuurojen Liiton lyhytkoulutus henkilöille, joilla jo riittävä viittomakielen taito	Asioimistulkkausperusteet ja työelämässä harjoittelu
1983	Kansanopiston vuoden mittainen ammattisivistävä viittomakielialan koulutus (Kuopio Pohjois-Savon opisto, Turku Turun kristillinen opisto)	Viittomakielen tulkkaus ja asioimistulkkaus (Turku) ja viittomakielen opetus (Kuopio)
1986	Kansanopistojen koulutus laajenee 2-vuotiseksi ammatilliseksi tulkkipöytäkirjoitukseksi	Yksivuotiset viittomakielen tulkki- ja opettajakoulutukset yhdistetään, viittomakielen opetusta lisätään
1988	Koulutus muuttuu kolmivuotiseksi opistoasteen ammatilliseksi koulutukseksi	Koulutukseen lisätään uudet asiakasryhmät: kuurosokeat, huonokuuloiset ja kuuroutuneet sekä heidän erilaiset kommunikaatio- ja tulkkaustapansa
1998	Koulutus korkeakoulutasolle: Kuopio Humanistinen ammattikorkeakoulu, Turku Diakonia-ammattikorkeakoulu, aluksi 140 ov.	Koulutuksen yhteiskunnallinen merkitys lisääntyy laajemman työelämäyhteistyön kautta.
2001	Humanistinen ammattikorkeakoulu laajentaa koulutuksen myös Helsinkiin	
2003	Koulutuksesta 160 ov. laajuinen	Neljän vuoden koulutukseen lisätään viittomakielen opintoja ja tulkkausperusteita
2005	Siirtyminen ECTS-järjestelmään; koulutuksesta 240 op koulutus	
2009	Ylemmät tutkinnot: Degree Program in Sign Language Interpreting (EUMASLI) Viittomakielialan tulkkitoiminnan tutkinto	Englanninkielinen eurooppalainen viittomakielialan maisteritutkinto (MA) Viittomakielialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto (YAMK)

Nykyään viittomakielen tulkiksi voi kouluttautua Diakonia-ammattikorkeakoulussa (Diak) Turun toimipisteessä ja Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humak) Helsingissä sekä Kuopiossa. Koulutus on humanistisen ja kasvatustieteiden ammattikorkeakoulututkinto, ja opinnot kestävät neljä vuotta (Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a.a.). Keskeisinä sisältöinä Diakin tarjoamaan tulkkipöytäkirjoitukseen kuuluvat työkielet, monikulttuurisuus, kääntäminen ja tulkkaus sekä ammattikäytännöt ja etiikka (Leimio ym. 2016, 29–30).

Humakin ja Diakin järjestämät koulutukset eroavat toisistaan joiltain osin, ja tutkinnot koostuvat näissä eri tavoin. Kummassakin oppilaitoksessa opiskelu on päätoimista, opintojen laajuus on 240 opintopistettä ja koulutuksista valmistutaan tutkintonimikkeellä tulkki (amk). Opintoihin hakeutuessa hakijalla ei tarvitse olla viittomakielentaustaa. Ensimmäisen opiskeluvuonna keskitytäänkin pääasiassa suomalaisen viittomakielen perusteisiin ja kielitaidon kartuttamiseen. Diakonia-ammattikorkeakoulussa viittomakielen ja tulkkauksen koulutuksessa otettiin käyttöön uusi opetussuunnitelma vuonna 2011. Sen myötä Diakissa tutustutaan ensimmäisen ja toisen vuoden aikana myös erilaisiin puhetta tukevin ja korvaaviin kommunikaatiomenetelmiin ja asiakasryhmiin. Toisen vuoden loppupuolella opiskelija valitsee suuntautumisensa joko kielten väliseen tulkkaukseen tai kielten sisäiseen tulkkaukseen ja pedagogiikkaan, mikä tarkoittaa että opiskelija valmistuu joko viittomakielen tai puhevammaisten tulkiksi. Ensimmäinen uuden opetussuunnitelman mukaan opiskellut ryhmä valmistui keväällä 2015. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2011, 4).

Diakonia-ammattikorkeakoulussa myös tulkkauksen opiskelu alkaa jo toisena vuonna, kun taas Humakissa se aloitetaan vasta kolmantena vuonna. Kummassakin oppilaitoksessa sekä vapaavalintaiset että opinnäytetyöhön liittyvät opinnot aloitetaan kolmantena vuonna. Humakissa kansainväliset vaihtopinnot suoritetaan ensisijaisesti toisen opiskeluvuoden syksyn aikana, kun taas Diakissa vaihdon ajankohta on neljännen vuoden syyslukukaudella. Neljäntenä vuonna Diakissa keskitytään tulkkauksen syventäviin opintoihin, työelämävalmiuksiin sekä opinnäytetyön tekemiseen. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2011, 12; 24–27; Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015, 45.).

Oppilaitosten järjestämät koulutukset eroavat myös suuntautumismahdollisuuksiltaan. Humanistisessa ammattikorkeakoulussa opiskelija voi valita suuntautumisensa tiettyyn ammatilliseen osa-alueeseen. Näitä osa-alueita ovat tulkkaus, kääntäminen, monimuotoisille asiakasryhmille tulkkaus sekä viittomakommunikaation pedagogiikka. (Humanistinen ammattikorkeakoulu i.a.) Diakissa kielten välisen tulkkauksen valinneet opiskelijat suorittavat opintojensa aikana syventävät opinnot, joihin kuuluu muun muassa tulkkaus kuurosokeille. Mikäli opiskelija

päättää lähteä kansainväliseen opiskelijavaihtoon, hän ei suorita kyseisiä opintoja. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2011, 24.)

Ammattikorkeakouluopintoihin kuuluu oleellisena osana myös työelämän harjoittelu. Diakissa harjoittelujaksoja on viisi ja ne ovat laajuudeltaan 3–10 opintopistettä (Leimio ym. 2016, 11). Humakissa harjoitteluja on yhteensä kuusi ja niiden laajuus on kahdesta kymmeneen opintopistettä. Kokonaisuudessaan harjoitteluja on Diakissa 31 opintopistettä, joista 26 opintopistettä koostuu työelämän harjoitteluista ja viisi projektiopinnoista. Humakissa harjoitteluja on 30 opintopisteen verran. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2011, 1; Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015, 48.)

3.2 Puhuttujen kielten tulkkien koulutus Suomessa

Tietoa tulkkauksesta Suomessa on saatavilla 1940-luvun puolivälistä eteenpäin. Tuohon aikaan vain harvat osasivat vieraita kieliä, joten ensimmäiset tulkkina toimivat henkilöt olivat usein sattumalta tulkaamaan päätyneitä kielitaitoisia vapaaehtoisia, jotka toimivat aktiivisesti järjestö- tai muussa toiminnassa. Tulkkien kysyntä lisääntyi vuonna 1956 Suomen liityttyä Pohjoismaiden neuvostoon, minkä lisäksi myös ammattiliittojen tapaamisiin alettiin järjestää simultaanitulkkausta enenevässä määrin. (Sunnari 2015, 191.) Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (SKTL) perustettiin vuonna 1955. Liitto tekee työtä alan eettisten periaatteiden ja toimivien käytäntöjen kehittämiseksi. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2016c.)

Vuonna 1979 järjestettiin Suomen ensimmäinen asioimistulkkien koulutus, joka oli pituudeltaan muutaman viikon mittainen. Asioimistulkkaus otettiin ammattitutkintojen piiriin 1990-luvulla ja ensimmäiset asioimistulkin ammattitutkinnon perusteet hyväksyttiin vuonna 1996. Tutkinnon tehtävinä oli toimia tulkeille ammattitaidon mittarina ja toisaalta asettaa tutkintoon valmentava koulutus ja asioimistulkin näyttötutkinto alalle pääsyn lähtökohdiksi. (Isolahti 2015, 203; 205.) Opetushallituksen määräyksen (42/011/2006) mukaan asioimistulkkaus on tyy-

pillisimmillään maahanmuuttajan ja suomalaisen viranomaisen välillä tapahtuvaa tulkkausta.

Asioimistulkiksi voi edelleen pätevoityä näyttötutkinnolla, mutta Suomessa harvinaisten puhuttujen kielten koulutusta on tarjolla nykyään myös ammattikorkeakoulussa (Salmi & Martikainen 2011, 4). Tällä hetkellä näiden puhuttujen kielten tulkiksi voi kouluttautua Diakonia-ammattikorkeakoulussa, joka alkoi järjestää asioimistulkin koulutusta vuonna 2011 (Salmi & Martikainen 2011, 5). Koulutus on laajuudeltaan 210 opintopistettä ja opintoihin sisältyy työkielten ja kulttuurien lisäksi kääntämistä, tulkkausta sekä ammatillisen työnkuvan ja ammattietiikan opintoja. Myös ohjatut käytännön harjoittelut sekä suomalaisen yhteiskunnan ja sen palvelurakenteiden opinnot on sisällytetty koulutukseen. (Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a.b).

Nykyään puhuttujen valtakielten tulkiksi ja kääntäjäksi kouluttaudutaan yliopistossa. Koulutusta tarjoavat Helsingin, Joensuun, Tampereen, Turun ja Vaasan yliopistot (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2016d). Yliopisto-opintojen koulutussisältö vaihtelee opiskelijan omien pää- ja sivuainevalintojen mukaan. Esimerkiksi Itä-Suomen yliopistossa kääntämistä ja tulkkausta opiskeleva voi valita kauppa-, luonnon- tai yhteiskuntatieteellisiä sivuaineopintoja. Näin opiskelijan on mahdollista täydentää työmarkkinoilla tarvittavaa erikoisosaamistaan. (Itä-Suomen yliopisto i.a.)

3.3 Koulutuksen tarjoamat työelämävalmiudet

Työelämävalmiuksilla tarkoitetaan erilaisia taitoja ja osaamista, joita työelämässä arvostetaan ammatillisen pätevyyden lisäksi. Niihin kuuluu esimerkiksi kommunikointi- ja vuorovaikutustaidot, ajankäytön hallinta, ryhmätyötaidot, täsmällisyys ja tunnollisuus sekä kyky kantaa vastuuta. Näiden lisäksi työelämävalmiuksiin katsotaan kuuluvaksi sosiaaliset taidot ja kyky itsereflektointiin. (Amiedu 2011, 4–7.) Tulkin pätevyys perustuu erilaisten valmiuksien lisäksi moniin eri kompetensseihin eli ammatillisiin asiantuntijuuksiin ja osaamisiin. Näitä ovat translaattorin kompetenssi, tulkkauskompetenssi, kieli- ja siirtokompetens-

si, kulttuurikompetenssi sekä muut ammatilliseen toimintaan liittyvät taidot. Muihin taitoihin lukeutuu muun muassa muistitoimintoihin, havainnointikykyyn sekä asenteeseen liittyvät tekijät. (Leinonen 2013, 10–14.)

Viittomakielen tulkin tutkinnon suorittanut tuntee tulkkauspalvelujärjestelmän kokonaisuuden. Hän osaa toimia erilaisissa työyhteisöissä ja asiakaskontakteissa ja hallitsee työkielet ja asiakkaiden käyttämät kommunikaatiomenetelmät. Lisäksi tutkinnon suorittaneella on valmiudet toimia tulkkaus- ja käännösalan yrittäjänä (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015, 44). Kielellisen osaamisen lisäksi koulutuksesta kertyy viestintä-, vuorovaikutus- ja kulttuuriosaamista (Humanistinen ammattikorkeakoulu i.a.).

Kuten viittomakielen tulkin koulutus, myös puhuttujen kielten koulutus tarjoaa monenlaisia työelämävalmiuksia. Kieliasiantuntijuus ja projektinhallinta -kurssin antina Vaasan yliopistossa pidettiin esimerkiksi projekti- ja tiimityöskentelyä, viestinnänhallintaa sekä tarjouksen tekemistä ja työn hinnoittelua. (Abdallah 2015, 70–76). Seppälän luettelemia käännösalan asiantuntijan ratkaisevia taitoja voisi myös pitää tulkkikoulutuksen kehittäminä työelämävalmiuksina. Näihin taitoihin kuuluu organisointikyky, oma-aloitteisuus, laaja yleissivistys sekä kyky analysointiin ja tiedon etsintään sekä itsensä kehittämiseen. (2010, 9.)

3.4 Ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen erot ja yhteneväisyydet

Sekä ammattikorkeakoulut (AMK) että yliopistot ovat korkeakouluja, joilla molemmilla on omat tehtävänsä. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa ammatillisiin asiantuntijatehtäviin korkeakouluopetusta, joka perustuu työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja taiteellisiin lähtökohtiin (Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.a). Yliopistojen perustehtävä taas on harjoittaa tieteellistä tutkimusta ja antaa siihen perustuvaa ylintä opetusta (Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.c). Ammattikorkeakoulututkinnot ovat perustutkintoja, joiden laajuus on 210–270 opintopistettä. Halutessaan syventää ammatillista osaamistaan, AMK-tutkinnon suorittanut voi jatkaa opintoja suorittamalla ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tai siirtymällä yliopistoon soveltuvaan maisteriohjelmaan. Ennen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintoja hänellä on oltava

vähintään kolmen vuoden työkokemus alalta. (Laki yliopistolain muuttamisesta 2004; Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.b.) Yliopistokoulutus on kaksiportainen. Ensin opiskelija suorittaa alemman korkeakoulututkinnon (180 opintopistettä) ja voi jatkaa sen jälkeen suoraan ylempään korkeakoulututkintoon (120 opintopistettä). (Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.d.)

Kääntämisen ja tulkkauksen koulutusta järjestetään sekä ammattikorkeakouluissa että yliopistoissa. Liisa Halkosaari (2002) on käsitellyt aihetta syvällisemmin opinnäytetyössään Ammattikorkeakoulun ja yliopiston vertailua – puhuttujen ja viittomakielten tulkkipolkuja. Työ vertaili ammattikorkeakoulun ja yliopiston tulkkipolkujen eroja käyttäen koulutusten opinto-oppaita, haastatteluja ja kyselyä. Tulosten mukaan ammattikorkeakoulussa opiskellaan yli kymmenkertainen määrä tulkkiin liittyviä asioita, kun taas yliopistossa on vastaava määrä enemmän kääntämisen ja tulkkaamisen teoriaopintoja sekä reilusti enemmän tutkimus-, puhe- ja kirjoitusviestinnän opintoja. Halkosaaren tutkimus sijoittuu aikaan, jolloin viittomakielen tulkkipolku koulutus oli laajuudeltaan 140 opintoviikkoa (Nikoskinen 2010, 26), joten tuloksia ei voi täysin soveltaa nykyhetkeen. Tukea Halkosaaren tuloksille antavat kuitenkin myös Salmi ja Martikainen (2011, 6), jotka tuoreemmassa artikkelissaan toteavat yliopistoissa opiskeltavien valtakielten koulutuksen eroavan viittomakielen tulkkipolku koulutuksesta pääosin painopisteeltään: kääntämisen opintoja on merkittävästi ja tulkkipolku opintoja vain murto-osa.

Tulkkipolku ja kääntämisen keskeinen erottava tekijä on aika. Tulkkipolku on reaaliaikaista ja tapahtuu rajoitetun ajan sisällä, kun taas kääntäjä voi käyttää työhönsä huomattavasti enemmän aikaa. Kääntäjä voi usein tutkia epäselviä kohtia ja hakea lisätietoa, jos siihen on tarve. Hänellä on mahdollisuus palata tekstiin yhä uudelleen, vertailla lähtötekstiä ja käännöstä keskenään ja hioa käännöstä haluamaansa muotoon. Tulkki sen sijaan työskentelee aikapaineen alla. Tulkkipolku tilanteessa viestin kuunteleminen, ymmärtäminen ja tuottaminen kohdekielellä tehdään sekunneissa, tai enintään minuuteissa. Tulkkipolku onkin ker-tasuoritus, eikä sen tulosta voida korjata. (Isolahti 2015, 199.)

4 PUHUTTUJEN KIELTEN TULKKIEN SIOITTUMINEN TYÖELÄMÄÄN

Tulkkien ja kääntäjien työelämään sijoittumisesta on tehty useita tutkimuksia ja selvityksiä. Niiden mukaan sijoittuminen on ollut monipuolista ja työtehtävät vaihtelevia. Tyypillisiä työtehtäviä käännöstieteen laitokselta valmistuneille ovat edelleen assistentti- ja toimihenkilötehtävät (Seppälä 2010, 62).

4.1 Ammattinimikkeiden runsas kirjo

Puhuttujen kielten tulkiksi yliopistosta valmistunut voi työskennellä monenlaisissa työtehtävissä. Seppälä toteaa pro gradu -tutkielmansa (2010) tiivistelmässä, että yli puolet kieli- ja käännöstieteiden laitokselta valmistuneista työllistyy yksityiselle sektorille ja englantia pääaineenaan opiskelleista useat toimivat freelancereina. Tehtäviä voi olla myös suunnittelu-, koulutus- ja konsultaatiotehtävissä tai kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen ja opetuksen saralla (Seppälä 2010, 9).

Kääntäjien ja tulkkien monipuolisista viestintätaidoista on hyötyä esimerkiksi tiedotus- ja toimitustöissä sekä assistentin ja projektisihteerin töissä. Taidoista hyötyvät myös matkailun, opetuksen ja tutkimuksen parissa työskentelevät henkilöt. Vastavalmistuneet saattavat kuitenkin työllistyä tehtäviin, joissa kieli- ja käännöstaitoa hyödynnetään vain tarpeen tullen. Yliopisto-opintojen alussa tarkkaan harkitut sivuainevalinnat voivatkin osoittautua hyödyllisiksi, sillä niiden merkitys korostuu työelämään siirryttäessä. (Seppälä 2010, 9.)

Turun yliopisto on tehnyt selvitystä sieltä valmistuneiden kääntäjien ja tulkkien työelämään sijoittumisesta. Englannin kielen kääntämisen ja tulkkauksen laitokselta valmistuneita työskentelee muun muassa assistentteina, opettajina, teknisenä kirjoittajana, käännöskoordinaattorina, kustannustoimittajana, dokumentaationpesialistina, ryhmäavustajana, projektipäällikkönä ja yrittäjänä. Kääntäjinä tai tulkkeina työskenteli suuri osa, mutta lista myös muista ammattinimikkeistä on melko pitkä ja monipuolinen. (Turun yliopisto i.a.a.) Ammattinimikkeet ei-

vät kuitenkin välttämättä kerro itse työn sisällöstä paljoakaan, eikä niistä aina voi päätellä, mitä työhön todellisuudessa kuuluu (Seppälä 2010, 9).

Saksan kielen kääntäjiksi Turun yliopistolta valmistuneiden ammattinimikkeet olivat hyvin samankaltaisia kuin englannin kielen kääntäjillä. Samojen ammattinimikkeiden (esimerkiksi opettaja, projektipäällikkö ja käännöskoordinaattori) lisäksi listalla olivat myös muun muassa EU-eläkekäsittelijä, kansainvälisten asioiden suunnittelija, lähtöselvittäjä, myyntisihteeri, sisäinen tarkastaja sekä viisumi- ja passivirkailija. Vastaajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä työn ja koulutuksen vastaavuuteen: puolet vastanneista kertoi työn ja koulutustason vastaavan hyvin toisiaan vuosi valmistumisen jälkeen. Osittain työnsä koulutustasoaan alhaisemmaksi oli arvioinut 21 % vastaajista. Sama määrä oli arvioinut työnsä vaatimustason selvästi koulutusta alhaisemmaksi. Viisi prosenttia koki olevansa koulutustaan vaativammassa työssä. Viisi vuotta valmistumisen jälkeen vastanneiden lukemat olivat melko samanlaiset: 50 % oli mielestään koulutustaan hyvin vastaavassa työssä. Osittain alhaisempaan työnsä vaatimustasoa piti 37 % ja selvästi alhaisempaan 13 % vastaajista. (Turun yliopisto, i.a.b.)

Tampereen yliopiston tekemästä kyselystä ilmenee samankaltaisia tuloksia, kuin Turun yliopiston tekemästä selvityksestä. Venäjän käännöstieteen pääaineesta valmistuneita oli työllistynyt monenlaisiin tehtäviin muun muassa tutkimuksen, markkinoinnin, viestintä- ja mediatyön sekä hallinto-, suunnittelu- ja kehitystehtävien saralle. Johto- ja esimiestehtävissä työskentelevien ammattinimikkeitä olivat osastonhoitaja, sector manager ja vientipäällikkö. Toimisto- ja esikuntatehtävissä nimikkeitä oli muun muassa assistentti, kielenkääntäjä, sihteeri ja tullilylitarkastaja. (Tampereen yliopisto 2012a.) Myös saksan käännöstieteen pääaineesta valmistuneiden ammattinimikkeitä oli runsaasti. Listauksessa mainittiin muun muassa viestintä- ja konferenssivastaava, kääntäjä, lokalisointikoordinaattori, talousjohtaja, terminologi, ulkomaantoimittaja, patenttiassistentti, vientiassistentti ja opettaja. (Tampereen yliopisto 2012b.)

4.2 Tulkkien kokemuksia työllisyydestä ja työhön sijoittumisesta

Seppälän (2010) tekemästä kyselystä selviää, että 39,6 % käännöstieteiden laitokselta valmistuneista ei enää hakeutuisi alan opintoihin, mikäli voisi valita nyt uudelleen. Moni vastaajista päättäisi nyt sen sijaan opiskella esimerkiksi kaupallista tai teknillistä alaa, sillä niiden ajateltiin olevan yleispätevämpiä aloja. Pelkkien kieliopintojen jälkeen työllistymismahdollisuudet nähtiin heikkoina. Kyselyyn saaduista vastauksista nousi myös esiin huoli kääntäjien arvostuksen puutteesta. Osa on myös harmissaan oppiaineen maineesta. Vastaajien mukaan monet maallikot kuvittelevat kenen tahansa kieltä osaavan pystyvän kääntäjän työhön, vaikka kyseessä on tosi asiassa viestinnän alan vaativa erikoistehtävä. Vastauksista ilmeni myös huoli siitä, ettei käännöstieteen koulutuksen sisältöä tai sen antamia viestintätaitoja tunneta työelämässä riittävästi. (Seppälä 2010, 46; 55.)

Muita syitä sille, miksi käännöstieteiden laitokselta valmistuneet eivät enää hakeutuisi alan opintoihin, oli heikko palkkataso ja kääntäjien ja tukkien työmarkkinatilanne. Opintoihin hakeutuessa vastaajilla ei ollut selkeää käsitystä alan tilanteesta. Opintojen edetessä ja työelämä tietouden kasvaessa tuleva ammatti alkoi menettää houkuttelevuuttaan. (Seppälä 2010, 47.)

Vastaajista 63,7 % ilmoitti olleensa valmistumishetkellä töissä ja puolen vuoden sisällä valmistumisesta töitä oli saanut 18,7 %. Valmistumisen jälkeiset työpaiikat liittyivät kääntämiseen ja tulkkaukseen jokin verran (35,2 %) tai erittäin paljon (31,9 %). Noin viidesosalla vastaajista (19,8 %) työ ei liittynyt lainkaan kääntämiseen tai tulkkaukseen. (Seppälä 2010, 37.)

5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Päätettyäni tehdä selvityksen viittomakielen tulkkien työelämään sijoittumisesta selvitin, millaisia tutkimuksia aiheesta on jo tehty. Tutkimuksen alkuvaiheessa oleellista oli myös päättää, millainen tutkimus tulee olemaan, keille se kohdistetaan ja kuinka aineistonkeruu toteutetaan. Tutkimusmenetelmäkseni valikoitui kyselytutkimus, sen kohderyhmäksi viittomakielen tulkit ja aineistonkeruumenetelmäksi verkkokysely.

5.1 Aiheeseen liittyvät aiemmat tutkimukset

Tulkkien työllistymisestä on tehty vuonna 2014 opinnäytetyö nimeltä Uusi tulkki tahtoo töihin – Selvitys vuosina 2011–2013 valmistuneiden viittomakielen tulkkien työllistymisestä (Saarikko & Suonpää). Sen tavoitteena oli selvittää, miten vastavalmistuneet tulkit työllistyvät viittomakielialalle, riittääkö heille töitä, millaisia heidän työsuhteensa ovat sekä onko heidän täytynyt tehdä muutoksia elämässään työllistyäkseen viittomakielialalle. Selvitys tehtiin kyselytutkimuksena ja aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä sähköisesti. Tulosten mukaan tulkeille oli riittävästi töitä. Opinnäytetyö ei kuitenkaan tutkinut, mihin viittomakielialan työtehtäviin tulkit voidaan rekrytoida vaan keskittyi lähinnä yleisemmin selvittämään, työllistyivätkö tulkit tulkkausalalle vai eivät.

Humanistisesta ammattikorkeakoulusta valmistuneiden viittomakielen tulkkien työtilannetta on selvittänyt Elina Nikoskinen vuonna 2009. Selvityksen mukaan tulkkien työtilanne oli parantunut aiemmasta ja valmistuneet tulkit työllistyivät pääasiassa yli 20 hengen tulkkauspalveluyrityksiin. Vain 3,6 % vastanneista tulkeista oli työttömänä. (Nikoskinen 2010, 108–109.)

Vuonna 2013 Tampereen yliopistossa julkaistiin Maria Leinosen pro gradu - tutkielma Tulkin ammattitaito: tiedot, taidot ja valmiudet ammatin harjoittamisessa. Tutkielman tavoitteena oli selvittää, mistä tekijöistä tulkin ammattitaito koostuu ja tarkastella tulkin tietoja ammatinharjoittamisen näkökulmasta. (Leinonen

2013, 62). Tutkielma käsittelee tulkin koulutusta ja kompetensseja laajasti, mutta keskittyy vain puhuttujen kielten tulkin työhön.

Puhuttujen kielten kääntäjien ja tulkkien työelämään sijoittumisesta on tehty useita selvityksiä. Näistä yksi on Marianne Seppälän pro gradu -tutkielma Kääntäjät ja tulkit työelämässä – Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitokselta vuosina 2000–2004 valmistuneiden maistereiden työhönsijoittumistutkimus, jota käsitelin tarkemmin luvussa 4 Puhuttujen kielten tulkkien sijoittuminen työelämään.

5.2 Käytetyt tutkimusmenetelmät

Määrällistä (kvantitatiivinen) ja laadullista (kvalitatiivinen) tutkimusta on pitkään pidetty erillisinä lähestymistapoina tutkimukseen. Niitä voidaan kuitenkin käyttää myös toisiaan täydentävinä menetelminä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 136.) Opinnäytetyössäni käytin sekä määrällisen että laadullisen tutkimuksen menetelmiä.

Määrällisessä tutkimuksessa käsitellään usein erilaisia luokitteluja, syy- ja seuraussuhteita, vertailua ja numeerisiin tuloksiin perustuvaa ilmiön selittämistä (Koppa 2015). Määrällisessä tutkimuksessa voidaan käyttää esimerkiksi tutkimuslomaketta, joka sisältää strukturoituja valintakysymyksiä. Lomakkeen tekoa voi edeltää havainnointi, jonka pohjalta tutkija on luonut tutkimuslomakkeen. Tutkimusaineiston analysointi pohjautuu tutkijan asettamien kategorioiden laskeutumiselle. (Metsämuuronen 2006, 88.)

Laadullisessa tutkimuksessa sen sijaan pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sekä löytämään tai paljastamaan tosiasioita jo olemassa olevien väittämien todentamisen sijaan. Laadullisen tutkimuksen lajeihin kuuluu muun muassa elämäntapatutkimus, kenttätutkimus, osallistuva havainnointi, paneelitutkimus ja kenttätutkimus. (Hirsjärvi ym. 2009, 161–162.) Laadullisen tutkimuksen aineiston hankintaan on monia tapoja. Käyttää voi esimerkiksi kyselyä tai haastattelua, joiden idea on yksinkertainen: kysytään ihmiseltä asi-

aa, johon halutaan vastaus. Kolmas laadullisen tutkimuksen yleinen tiedonhankintamenetelmä on havainnointi. Sitä on perusteltua käyttää aineistonkeruumenetelmänä silloin, kun tutkittavasta ilmiöstä tiedetään hyvin vähän tai ei lainkaan. Muita aineistonkeruutapoja voivat olla esimerkiksi eläytymismenetelmä sekä yksityisten dokumenttien, kuten päiväkirjojen, sisällönanalyysi tai joukkotiedotusten tuotteiden sisällönanalyysi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72; 81; 84.)

Myös tutkimusstrategioita on erilaisia. Perinteisimmät ovat kokeellinen tutkimus, survey-tutkimus ja tapaustutkimus. Survey-tutkimuksen tyypillisiin piirteisiin kuuluu tietyistä ihmisjoukosta poimittu otos yksilöitä sekä aineistonkeruu, joka tehdään tavallisesti kyselylomakkeella tai strukturoidulla haastattelulla. Tutkimuksella kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan, selittämään ja vertailemaan ilmiötä. Sopivaa tutkimusstrategiaa valitessa tulee pitää mielessä, mikä on tutkimuksen tarkoitus tai tehtävä. Tyypillisesti tutkimuksen tarkoitus on olla kartoitettava, kuvaileva, selittävä tai ennustava vaikkakin tutkimukseen voi sisältyä useampikin tarkoitus. Kartoittavan tutkimuksen tarkoituksena on esimerkiksi katsoa mitä tapahtuu, etsiä uusia näkökulmia, selvittää vähän tunnettuja ilmiöitä sekä kehittää hypoteeseja. (Hirsjärvi ym. 2009, 134; 136–138.)

Tutkimukseni oli monilta osin määrällinen tutkimus, mutta siinä oli käytetty myös laadullisia metodeja tiettyjen asioiden selvittämiseen. Määrällisen tutkimuksen metodologisiin piirteisiin kuuluu esimerkiksi käyttämäni survey-tutkimus (Metsämuuronen 2006, 89). Kyselyyn laadin pääasiassa strukturoituja valintakysymyksiä (kvantitatiivinen metodi). Näiden lisäksi kyselyssä oli myös avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat saivat vastata vapaasti (kvalitatiivinen metodi). Tutkimusstrategiakseni valikoitui kartoittava survey-tutkimus, sillä tutkimuksessani halusin selvittää vähän tunnettua ilmiötä eli viittomakielen tulkkien työllistymistä muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin sekä etsiä siitä uusia näkökulmia.

5.3 Kyselytutkimus aineistonkeruumenetelmänä

Päätin toteuttaa tutkimukseni aineistonkeruun kyselyllä, sillä koin sen varmimmaksi tavaksi tavoittaa mahdollisimman monta viittomakielen tulkkia. Kysely on

survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä ja tarkoittaa, että kohdehenkilöt muodostavat näytteen tai otoksen tietyistä perusjoukosta ja että aineistoa kerätään standardoidusti. Kyselymenetelmällä on mahdollista tavoittaa suuri määrä ihmisiä ja näin kerätä laaja tutkimusaineisto. Lisäksi se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä ja se on mahdollista analysoida tietokoneen avulla. Kyselyyn liittyy kuitenkin myös heikkouksia. Tällaisia ovat esimerkiksi epävarmuus vastaajien suhtautumisesta sekä annettujen vastausvaihtoehtojen onnistumisesta. Tutkija ei voi tietää, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen ja ovatko he pyrkineet vastaamaan rehellisesti. Mikäli vastausvaihtoehdot taas ovat epäonnistuneita vastaajien näkökulmasta, voi syntyä väärinymmärryksiä, joita on vaikea kontrolloida. Onnistuneen kyselylomakkeen laatiminen on aikaa vievää ja vaatiikin tutkijalta monenlaista tietoa ja taitoa. (Hirsjärvi ym. 2009, 193; 195.)

6 TUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS

Toteutin tutkimuksen kahdessa osassa. Ensin selvitin tulkkauspalveluyritysten esimiesten näkemyksiä tulkin ammattitaidosta pienimuotoisella sähköpostikyselyllä. Analysoin aineiston, jonka pohjalta laadin laajemman verkkokyselyn viittomakielen tulkeille. Vastaukset saatuani analysoin aineiston sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen sisällönanalyysimenetelmiä käyttäen.

6.1 Alustava kysely tulkkauspalvelua tarjoaville yrityksille

Ennen varsinaista tulkeille suunnattua kyselyä tein alustavan kyselyn tulkkauspalvelua tarjoavien yritysten rekrytoinnista vastaaville henkilöille (liite 1). Halusin tällä kyselyllä selvittää työnantajaosapuolen näkemyksiä ja mielteitä tulkin ammatista ja sen tarjoamista työelämävalmiuksista. Vastauksista sain välillisesti myös arvokasta lisätietoa kysymyksenasetteluun ja kysymysten täsmälliseen muotoiluun liittyen. Saatujen vastausten perusteella pyrin muotoilemaan varsinaisen kyselyn kysymykset toimiviksi. Alustavassa kyselyssä oli kolme avointa kysymystä ja lähetin ne sähköpostitse. Kyselyn kohdehenkilöt valitsin Kelan tulkkauspalvelua tarjoavien yritysten Etelä- ja Länsi-Suomen kilpailutuslistalta sen perusteella löytyikö yritykseltä verkkosivut yhteystietoineen ja oliko yrityksessä töissä ainakin kolme ihmistä. Lähetin kyselyn 15 eri yritykseen, joista kahta sähköposti ei tavoittanut. Alustavaan kyselyyni sain loppujen lopuksi vastauksia viidestä yrityksestä.

6.1.1 Alustavan kyselyn tulokset

Ensimmäiseen kysymykseen ”Työskenteleekö tai onko yrityksessänne työskennellyt tulkkeja muissa kuin tulkkaus- ja käännöstehtävissä? Minkälaisissa tehtävissä?” sain pääosin myönteisiä vastauksia. Neljässä yrityksessä tulkkeja työskenteli tai oli työskennellyt yrityksen sisäisessä välityksessä. Muita mainittuja tehtäviä oli muun muassa laskutus, toimistotyöt, opetustulkkauksen koordinointi,

tukiviittomaopetukseen liittyvä palkanlaskenta, erilaiset projektit ja työryhmät, kolmansille tahoille kohdistuva markkinointi sekä hallinto- ja esimiestehtävät. Yhdessä yrityksessä tulkkeja ei ole työskennellyt muissa tehtävissä tiimiesimiehenä toimimista lukuun ottamatta.

Toinen kysymys ("Voisitteko kuvitella palkkaavanne viittomakielen tulkin myös muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin? Miksi / Miksi ette?") tuotti vaihtelevia vastauksia. Kolmesta yrityksestä vastattiin, että tulkin voisi palkata myös muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin. Yksi yritys mainitsi mahdollisesta jatko- tai täydennyskoulutuksen tarpeesta, mutta ilmoitti kuitenkin, että yrityksessä voi tulkin koulutuksella toimia myös muissa asiantuntijatehtävissä. Pääosin tulkin palkkaamiseen myös muihin tehtäviin suhtauduttiin myönteisesti, sillä tulkkien nähtiin ymmärtävän hyvin muutakin viittomakielialaan liittyvää työtä:

Voisimme kuvitella palkkaavamme tulkin myös muihin tehtäviin, sillä yleisesti ottaen tulkin ammatillinen koulutus sisältää aika paljon sellaista tietotaitoa, jota voi soveltaa myös muihin tehtäviin.

Yhdestä yrityksestä sanottiin suoraan, ettei alalla ole muita tehtäviä tarjolla hallinnollisia töitä, välitystä ja teknistä tukea lukuun ottamatta, ja että kaikki haluaisivat tehdä koulutustaan vastaavaa työtä. Toisesta yrityksestä katsottiin, että tulkki kannattaa tällä hetkellä palkata nimenomaan tulkin tehtäviin, mikäli tulkkirekisterikoe on läpäisty hyväksytysti.

Kolmas kysymys oli "Millaisiin tehtäviin viittomakielen tulkin koulutuksen suorittanut voisi sijoittua työelämässä yleisesti? Entä erityisesti teidän yrityksessänne?" Vastausten mukaan mahdollisia työtehtäviä voisi jo mainittujen tehtävien lisäksi olla esimerkiksi koulutussuunnittelijan tehtävät sekä ehkä myös toimistotyöt, joissa tarvitaan tarkkuutta ja tunnollisuutta. Yleisemmällä tasolla viittomakielen tulkin nähtiin voivan työllistyä sekä kunta- että yksityisen puolen tehtäviin, sosiaalipuolen töihin, vanhustenhoitoon, päiväkoteihin, kouluun ja avustajiksi. Täsmällisempiä työnimikkeitä ei vastauksista käynyt ilmi. Myös mahdollisuutta työllistyä tutkimuspuolelle ammattikorkeakouluihin tai yliopistoihin väläyteltiin. Erään vastauksen mukaan tulkki voisi työllistyä kaikenlaisiin työtehtäviin, joissa saa olla ihmisten kanssa tekemisissä tai auttamassa muita ihmisiä. Yhdestä

yrityksestä toivottiin tulkkien sijoittuvan nimenomaan tulkin töihin ja toisesta vastattiin mahdollisiksi tehtäviksi sopivan kaikenlaiset tulkkaus- ja käännöstehtävät. Vastauksessa tuotiin myös ilmi koulutuksen merkitys: mitä enemmän koulutusta ja kompetenssia tulkillä on, sitä enemmän on töitä saatavilla.

6.1.2 Alustavan kyselyn luotettavuus ja johtopäätökset

Sain vastauksia vain viidestä yrityksestä, joten tuloksista ei voi vetää vahvoja johtopäätöksiä tai yleistyksiä työnantajien asenteista. Vastaukset avaavat kuitenkin joidenkin esimiesten näkemyksiä ja saattavat antaa suuntaa laajemman kokonaiskuvan arvioimiseen. Vastausten mukaan näyttää siltä, että osa työnantajista suhtautuu positiivisesti ajatukseen tulkista myös muissa työtehtävissä. Osa esimiehistä luotti tulkkien ammattitaitoon ja kyvykkyyteen, kun taas osa vaikutti olevan tulkkauskeskeiseen ja käännöstehtäviin keskittymisen kannalla. Jotta työnantajien näkökulmista voisi tehdä toimivan yleistyksen, pitäisi heille kohdistaa laajempi kysely. Tämän lisäksi vastaajajoukon olisi hyvä kattaa merkittävä osa tulkkauspalvelua tuottavien yritysten esimiehistä.

6.2 Viittomakielen tulkeille kohdistettu Webropol-kysely

Tutkimukseni toisen ja laajemman kyselyn toteutin internetpohjaista Webropol-kyselytyökalua käyttäen. Sen avulla on helppo laatia ja analysoida kyselyitä erityisesti määrällisen tutkimuksen metodein. Tavoitin kyselyni kohderyhmän sähköpostin välityksellä. Sähköpostiviesti toimi saatekirjeenä (liite 2), jossa kerroin, millaista tutkimusta olen tekemässä, kuinka kauan kyselyyn vastaaminen vie ja kuinka vastauksia tullaan käsittelemään. Viestissä oli linkki, jota klikkaamalla pääsi täyttämään kyselyni (liite 3).

6.2.1 Kyselyn laatiminen

Ennen kyselyn laatimista olin miettinyt tarkasti, mitä haluan selvittää. Osa kysymyksistä oli selkeästi strukturoituja ja näin ollen helposti Webropol-ohjelman analysoitavissa. Osan kysymyksistä jätin avoimiksi, jotta vastaajilla oli mahdollisuus ilmaista itseään omin sanoin. Avointen kysymysten etuna on myös se, että ne osoittavat, mikä on keskeistä tai tärkeää vastaajien ajattelussa (Hirsjärvi ym. 2009, 201).

Aloin hahmotella kyselyä suoraan Webropoliin, jotta näin, millä eri tavoin kyselyä oli mahdollista säätää ja muotoilla. Aluksi halusin selvittää vastaajien taustatietoja, joten muotoilin alkuun strukturoituja valintakysymyksiä vastaajien ikään, koulutukseen ja työtilanteeseen liittyen. Sen jälkeen kysyin, missä muissa tehtävissä vastaajat ovat työskennelleet, kuinka he päätyivät kyseiseen työhön ja millainen vaikutus viittomakielen tulkin tutkinnolla oli työllistymiseen. Kysyin myös työsuhteen laatuun ja palkkaukseen liittyviä kysymyksiä.

Halusin myös selvittää, mitä valmiuksia tulkit kokevat viittomakielen koulutuksen tarjoavan. Pyysin vastaajia arvioimaan valmiiksi valmiita vaihtoehtoja asteikolla 1-5 sen mukaan, minkä verran he kokevat koulutuksen tarjoavan kyseisiä valmiuksia. Laadin kyselyyn myös työhön sijoittumiseen ja asiantuntijuuteen liittyviä avoimia kysymyksiä. Lopuksi halusin selvittää, kuinka hyödyllisenä vastaajat viittomakielen tulkin tutkintoa yleisesti pitävät.

Saatuani kaikki kysymykset muotoiltua, lähetin kyselyn molemmille opinnäyte-työn ohjaajilleni ja pyysin heiltä kommentteja ja parannusehdotuksia. Kommenttien pohjalta muokkasin kyselyä ja lähetin sen uudestaan kommentoitavaksi. Kun kysely vaikutti valmiilta ja toimivalta, lähetin sen Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n (SVT) alueellisille postituslistoille.

6.2.2 Aineiston käsittely ja analysointi

Käsittelin tutkimusaineistoni luottamuksellisesti vastaajien anonymiteettiä kunnioittaen. Jotkin aineistosta ilmenevät asiat, joista yksittäisen vastaajan henkilöllisyys olisi voinut olla tunnistettavissa, jätin yksityiskohtaisen raportoinnin ulkopuolelle. Tällaisia olivat esimerkiksi vastaajan tarkka työhistoria ja nykyinen työpaikka.

Tutkimukseni kvantitatiivisen eli strukturoitujen kysymysten vastauksista muodostuneen aineiston analyysi hoitui helposti käyttämäni kyselytyökalun avulla. Työkalu laski aineistosta vastausmäärät ja -prosentit määrittelemieni muuttujien arvojen mukaan.

Avoimiin kysymyksiin saatujen vastausten analysoinnissa käytin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Tuomen ja Sarajärven mukaan laadullisen aineiston sisällönanalyysin kannalta tärkeää on rajata mukaan vain tutkimuksen kannalta merkittävät asiat ja jättää muut aineistosta ilmenevät asiat ulkopuolelle. Rajamisen jälkeen aineisto koodataan eli jäsennetään aineistossa käsiteltäviä asioita. Tämän jälkeen aineisto luokitellaan, tyytitellään tai jaetaan teemoihin. (2009, 92–93.)

Milesin ja Hubermanin (1994) mukaan laadullisen aineiston analyysi on kolmivaiheinen prosessi. Sen vaiheet ovat aineiston redusointi eli pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Ensin tutkimuksen kannalta oleellisia lauseita pelkistetään yksittäisiksi ilmaisuiksi. Seuraavaksi pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään ja samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistetään samaan kategoriaan, jonka jälkeen kategorialle annetaan sisältöä kuvaava nimi. Samasisältöisiä alakategorioita yhdistetään toisiinsa ja niille muodostetaan yläkategorioita. Myös yläkategorioille annetaan nimet, minkä jälkeen kaikki yläkategoriat yhdistetään yhdeksi kaikkia kuvaavaksi kategoriaksi. Vastaukset tutkimusongelmiin saadaan näiden kategorioiden avulla. Luokittelun tai kategorioiden muodostamisen jälkeen laadullinenkin aineisto on mahdollista kvantifioida. Se tehdään laskemalla aineis-

tosta, kuinka moni tutkittava on ilmaissut saman asian. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101; 120).

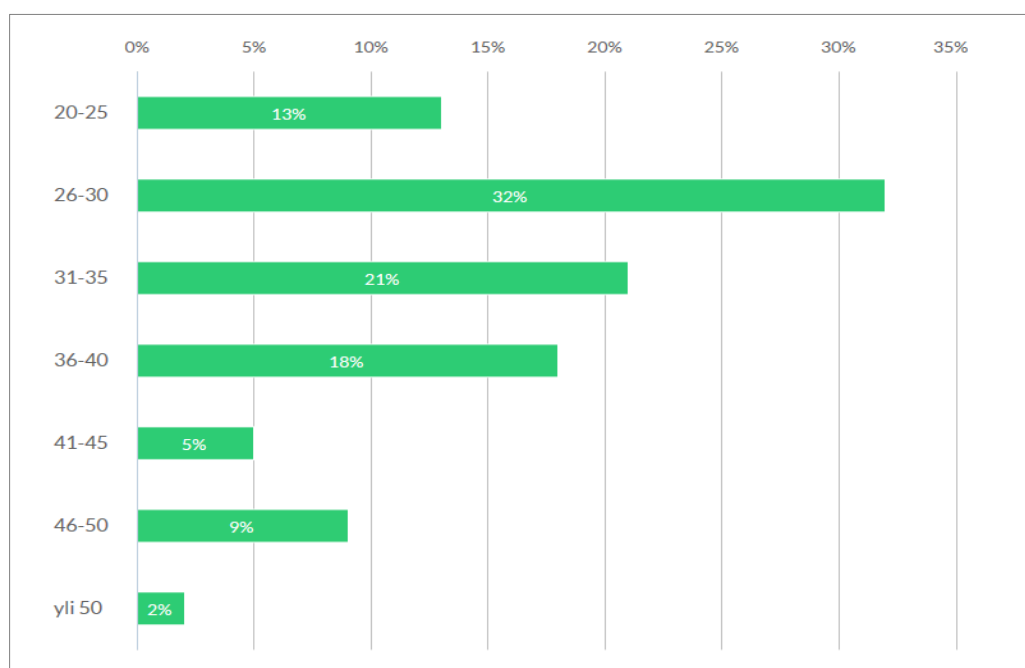
Koodasin kyselyni laadullisen aineiston Milesin ja Hubermanin menetelmää soveltaen. Keräsin avoimiin kysymyksiin saadut vastaukset erillisille pohjille. Tämän jälkeen pelkistin aineiston alleviivaamalla tutkimuskysymyksiin vastaavia seikkoja eri väreillä. Aineiston klusteroinnissa ryhmittelin samaa tarkoittavat käsitteet luokkiin ja nimesin niille yläkäsitteet. Ryhmittelyn jälkeen yhdistelin luokituksia (abstrahointi) vielä sen verran kuin aineiston kannalta oli mahdollista. Lopuksi kvantifioin aineiston eli laskin, kuinka monta kertaa sama asia esiintyy vastauksissa, minkä jälkeen laskin vastausten prosentuaaliset osuudet.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksesta selvisi, että viittomakielen tulkinnolla on mahdollista työllistyä erilaisiin tehtäviin viittomakielialalle, mutta moniin tehtäviin tarvitaan lisäksi muuta koulutusta. Suoraan tulkiksi valmistumisen jälkeen työllisyysmahdollisuudet ovat suppeammat kuin työkokemuksen kerryttyä. Tulosten perusteella viittomakielen tulkkien työelämään sijoittuminen ei myöskään ole yhtä monipuolista kuin puhuttujen kielten tulkeilla.

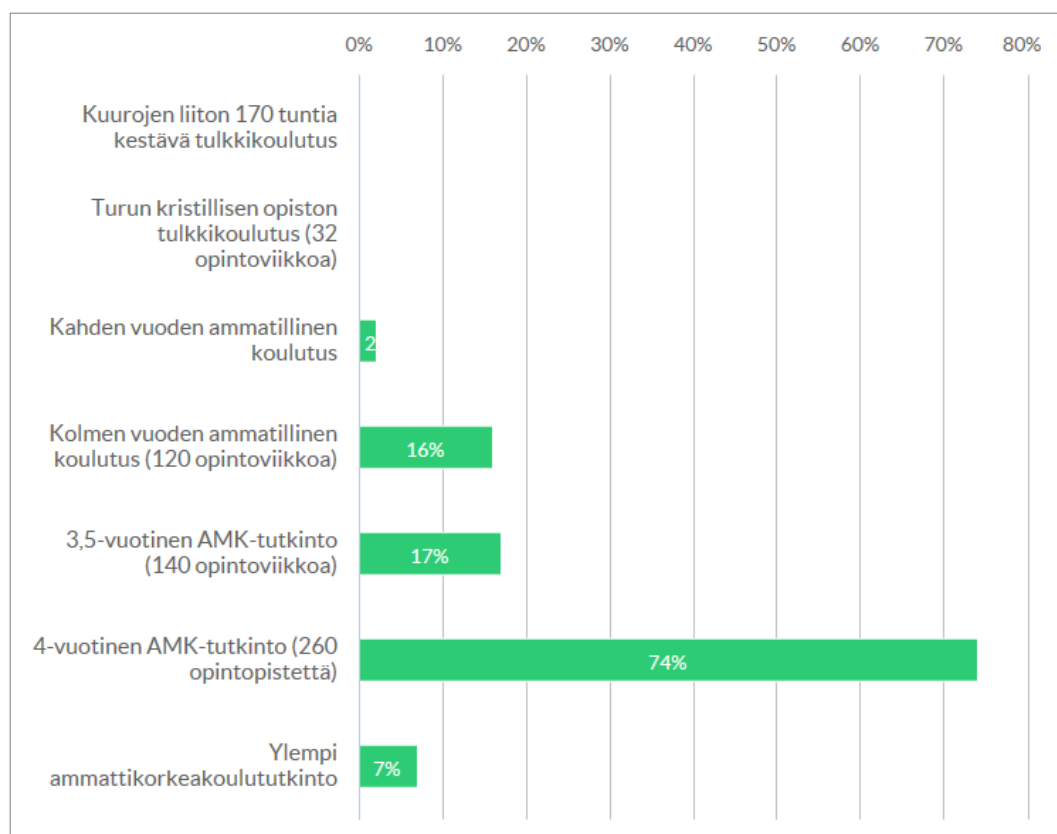
7.1 Vastaaajien taustatiedot

Lähetin kyselyni sähköpostitse SVT:n alueellisille postituslistoille helmikuussa 2016. Alueellisia postituslistoja on yhdeksän, ja 29.2.2016 listoilla oli yhteensä 615 jäsentä (Vilma Koski, henkilökohtainen tiedonanto 30.3.2016). Kysely oli auki 12 päivää ja siihen vastasi 87 viittomakielen tulkiksi valmistunutta henkilöä. Iältään vastaajat olivat suurimmaksi osaksi 26–40-vuotiaita, yli 50-vuotiaita vastaajista oli vain 2 % (kuvio 1).

KUVIO 1. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma

Vastaajista suurin osa ilmoitti suorittaneensa 4-vuotisen AMK-koulutuksen (kuvio 2). Kysymyksen asettelu mahdollisti useamman vastausvaihtoehdon, ja vastauksista päätellen osa vastaajista oli suorittanut useamman kuin yhden tulkki-koulutuksen esimerkiksi päivittämällä vanhan ammatillisen koulutuksensa ammattikorkeakoulutasoiseksi.

KUVIO 2. Vastaajien suorittamat tulkkikoulutukset

Valmistumisvuodet vastaajilla vaihtelivat välillä 1988–2015. Noin viidesosa (17 %) ilmoitti ensimmäiseksi valmistumisvuodekseen 2015. Muusta tutkinnosta kysyttäessä vastaajista 55 % ilmoitti, ettei heillä ole muuta tutkintoa tai osaamista, kun taas 45 %:lla vastaajista oli. Vastaajista neljä oli muulta koulutukseltaan kasvatustieteiden maistereita, kaksi filosofian maistereita, kaksi sosionomeja, kahdella oli tutkinto johtamisesta ja neljällä koulutus ravintola-alalta. Kysymyksenasettelusta johtuen jotkin vastaukset olivat epätarkkoja, joten varmuutta koulutustasosta ei jokaisesta vastauksesta saanut. Muuta osaamista vastaajilla oli jo mainittujen lisäksi muun muassa nuorisotyöstä, matkailualalta, asiakaspalvelusta sekä koulunkäyntiavustajan työstä. Uusea vastaaja mainitsi myös opiskel-

leensa erilaajuisia yliopisto-opintoja. Näitä olivat esimerkiksi pedagogiset ja kielopinnot. Lisäksi vastauksista ilmeni muutama yksittäinen muun alan tutkinto sekä ammatilliselta että korkeakoulutasolta.

Kyselyssä selvitettiin myös tulkkien tämänhetkistä työllisyystilannetta. Vastaajista 62 % ilmoitti toimivansa päätoimisesti tulkkina, osa-aikaisesti työskenteleviä vastaajista on 17 %. Noin viidesosa vastaajista (21 %) ei työskentele tällä hetkellä tulkkina lainkaan.

Kysymykseen ”Työskenteletkö tällä hetkellä tai oletko tulkkiksi valmistumisesi jälkeen joskus työskennellyt tulkin työn lisäksi tai sen sijaan muissa tehtävissä?” myöntävästi vastasi 46 %. Sen sijaan 54 % vastaajista ei ole tulkkiksi valmistumisensa jälkeen työskennellyt muissa tehtävissä. Vastaajat tekivät tai olivat tehneet muun muassa opetusta, esimiestehtäviä, tulkkivälitystä, lastenhoitoa, kaupan alan ja avustajan töitä. Näihin tehtäviin he olivat työllistyneet pääasiasa muun koulutuksen avulla. Osa oli hakenut muita töitä siksi, että oli epävarma tulojen riittämisestä pelkillä tulkin töillä. Osa taas halusi muita töitä tulkkauksen vastapainoksi. Muutama oli tarttunut tilaisuuteen, kun heitä oli pyydetty töihin.

7.2 Tulkille soveltuvat muut työtehtävät

Kyselyni tarkoitus oli selvittää tulkkien näkemystä siitä, voisiko viittomakielen tulkkiksi valmistunut työllistyä tutkinnollaan myös muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin. Vastaajista 60 % piti sitä mahdollisena. Jotkut vastaajista kuitenkin kokivat muihin tehtäviin työllistymisen haastavaksi.

On se mahdollista, mutta vaikeahkoa. Muistan, miten koulussa hehkutettiin mahdollisuutta työllistyä muutoin viittomakielialalle kuin tulkkiksi, mutta itse en ole kokenut mahdollisuuksia kovin suuriksi. Kaikille avoimia tapoja on yrityksen perustaminen, jonkinlaiset asiantuntijatehtävät, opettaminen... Usein kyse olisi myös osa-aikaisesta työstä, jos haluaa tehdä muuta kuin itse tulkkausta, mutta viittomakielialalla. Yleisesti ottaen tuntuu ja kokemukseni kertoo, että työllistyminen pelkillä tulkin papereilla muuhun kuin tulkin tehtäviin vaatii erityisosaamista / muutakin tutkintoa.

Tarkkoja työtehtäviä nimettiin varsin vähän, mutta vastauksista korostuivat tietyt tehtävät, joihin tulkin katsottiin voivan työllistyä (kuvio 3). Tulkin koulutuksen katsottiin antavan valmiuksia erityisesti välitystyöhön. Yli neljännes vastaajista (27 %, n = 49) katsoi tulkeilla olevan valmiuksia työskennellä joko Kelan vammaisten tulkkauspalvelukeskuksessa tai tulkkauspalveluyritysten sisäisissä välityksissä. Toiseksi eniten vastauksissa mainittiin viittomakommunikaation opettajana tai tulkkikouluttajana toimiminen. Vastauksissa kuitenkin todettiin, että näissä tehtävissä tarvitaan lisäksi pedagogista koulutusta. Vastaajista 20 % koki tulkkien soveltuvan henkilökohtaisen avustajan töihin sekä muihin avustustehtäviin. Näihin liittyen todettiin, ettei avustajan työstä saatu palkka vastaa viittomakielen tulkin palkkasuosituksia. Useat vastaajat olivat maininneet tulkin voivan työskennellä erilaisissa asiantuntijatehtävissä, mutta eivät kuitenkaan olleet määritelleet niitä tarkemmin. Osa koki tutkinnon antavan eväitä myös yrittäjyyteen. Muutama vastaaja oli sitä mieltä, ettei pelkällä tulkin tutkinnolla oikeastaan voi työllistyä muihin kuin tulkkaus- tai käännöstehtäviin. Lisäkoulutuksella arveltiin olevan positiivisia vaikutuksia työllistymiseen.

Pelkällä tulkin tutkinnolla ei ehkä vielä pitkälle pääse, mutta lisäkoulutuksin on mahdollista tehdä esim. kouluttajan, viittomakielen ohjaajan, sosiaalityöntekijän töitä tai opettajan sijaisuuksia. Kaikkea missä tarvitaan viittomakommunikaatiotaitoa.

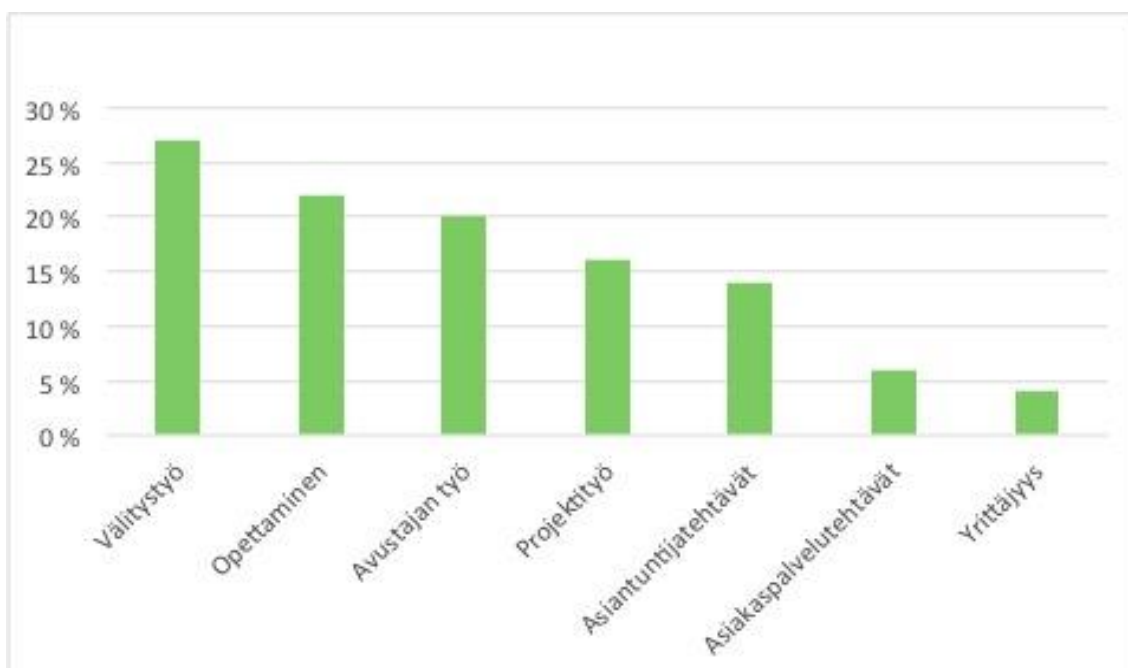
Kaikki koulutus on hyödyksi, mutta suoranaisesti yksin tulkin pape-reilla ei tee mitään. Jos siihen on lisäksi joku muu koulutus, on tilanne jo paljon parempi. Tulkin työ opettaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä, sopeutumaan ja joustamaan, tekemään nopeita ratkaisuja ja hallitsemaan tilanteita. Näistä ominaisuuksista on hyötyä monessa muussakin työssä. Koulussa näitä asioita harvemmin oppii

Jo olemassa olevien töiden mainitsemisen lisäksi kysymys innoitti joitain vastaajia visioimaan mahdollisia työtehtäviä tarkemmin. Yhden vastauksen mukaan tulkki voisi työskennellä myös eräänlaisena kielenkäytön ja kommunikaation mallina.

[– –] Viittomakielen tulkin tutkinnolla voisi mielestäni toimia myös päiväkotikoulumaailmassa eräänlaisena viittomakommunikaation mallina tai jonkinlaisena luokka-avustajana, vaikka kiertävänäkin. Henkilönä, joka näyttäisi, kuinka viittoma/kuvakommunikaatiota

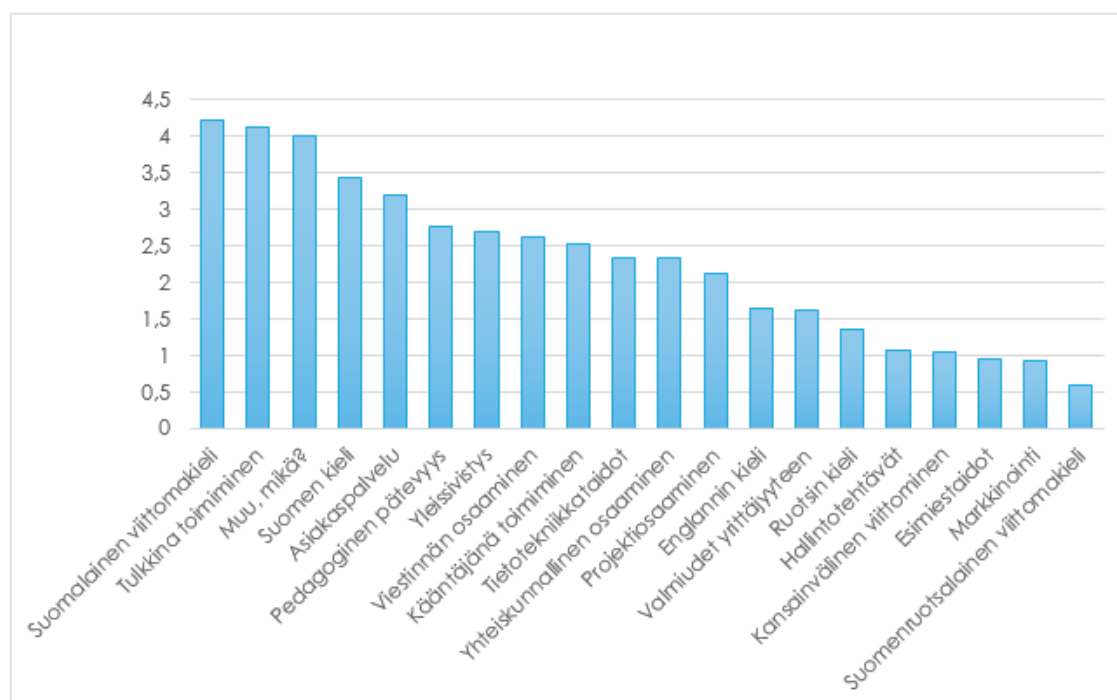
käytetään arjessa, ei pelkästään niin, että opettaja käy opettamassa päiväkodin/koulun henkilökunnalle viittomia vaan niin, että henkilökunta oppii siitä, kun näkee miten viittomia arjessa lapsen kanssa käytetään. Periaatteessa tällaista samanlaista malliahan voisi käyttää työelämässäkin, kun tulkkia hyvin harvoin tilataan kuuroille työntekijälle työpaikkojen kahvituntirupatteluihin tms., mihin osallistuminen on hyvin tärkeää työyhteisön kemian ja työhyvinvoinnin vuoksi. Esim. työterveyshuollon kustantamana voisi tällainen henkilö kiertää kuurojen työpaikoilla projektiluontoisesti, ottaa siellä eräänlaisen työntekijän roolin (tehdä sellaisia hommia mitä voi esim. kuuron työntekijän työparina) ja ehkä hieman tulkatakin juuri niissä vapaa-ajan jutteluissa (palaverit ja muut erikseen tilatulla tulkilla, jotta sekin taito opitaan - kyseinen "tulkityöntekijä" voisi opastaa tulkin tilauksessa esim. esimestä) ja ohjeistaa/opettaa työyhteisöä löytämään kommunikointitapoja kuuron työkaverin kanssa.[– –]

Kaikki vastaajat eivät osanneet nimetä tarkkoja tehtäviä, joihin tulkki voisi työllistyä, mutta suuntaa antavia ehdotuksia annettiin jonkin verran. Näiden perusteella voisi ajatella tulkilla olevan taitoja, joista on hyötyä muun muassa kuurojen vanhusten tai lasten parissa, asiakaspalvelutehtävissä sekä kaikenlaisissa tehtävissä, joissa tarvitaan viittomakielen taitoa.

KUVIO 3. Vastaajien näkemys tehtävistä, joihin viittomakielen tulkin tutkinto antaa valmiuksia

Halusin kyselyssä selvittää myös vastaajien näkemyksiä siitä, missä määrin tulkkipolitus kehittää erinäisiä ammatillisia valmiuksia (kuvio 4). Vastaajia pyydettiin arvioimaan tulkkipolituksen tarjoamia valmiuksia asteikolla 0–5 (ei lainkaan – erittäin vahvasti). Eniten valmiuksia tulkkipolituksen katsottiin antavan suomalaiseseen viittomakieleen, tulkkina toimimiseen, suomen kieleen sekä asiakaspalveluun. Vaihtoehto ”muu, mikä?” oli myös vahvasti edustettuna. Näiden kaikkien vaihtoehtojen vastausten keskiarvo oli yli 3. Muiksi valmiuksiksi oli määritelty asenne työtä kohtaan, etiikka ja humanismi, kirjallisen viestinnän taidot, joustavuus, luotettavuus, viitottu puhe ja kuvailu, yhteistyötaidot sekä viittomakielen ja kulttuurin asiantuntijuus. Seuraavaksi eniten tulkkipolituksen koettiin tarjoavan valmiuksia pedagogiikkaan, yleissivistykseen, viestintään, kääntäjänä toimimiseen, tietotekniikkataitoihin ja yhteiskunnalliseen osaamiseen. Näiden vastausten keskiarvo vaihteli välillä 2,11–2,76. Hieman (keskiarvo 1,36–1,64) valmiuksia koettiin saadun englannin ja ruotsin kieliin sekä yrittäjyyteen. Vastausten mukaan tulkkipolituksesta vähiten tai ei lainkaan (vastausten keskiarvo korkeintaan 1,06) valmiuksia saada suomenruotsalaiseen viittomakieleen, markkinointiin, esimiestaitoihin, kansainväliseen viittomiseen sekä hallintotehtäviin.

KUVIO 4. Keskiarvo koulituksen tarjoamista valmiuksista

7.3 Viittomakielen tulkki asiantuntijatehtävissä

Kyselyn vastauksista nousi esiin tulkin mahdollisuus työllistyä erilaisiin asiantuntijatehtäviin. Kyselyssä oli myös erillinen näihin liittyvä kysymys: ”Millaisiin asiantuntijatehtäviin viittomakielen tulkiksi valmistunut voisi mielestäsi työllistyä?” Erilaisia ehdotuksia tuli muutamia, mutta kovin tarkkoja tehtäviä vastaajat eivät juurikaan nimenneet. Osa vastaajista ei osannut sanoa lainkaan, millaisiin asiantuntijatehtäviin tulkki voisi työllistyä. Kolmen vastaajan mukaan viittomakielen tulkki ei todennäköisesti voi työllistyä mihinkään asiantuntijatehtäviin.

Osa vastaajista, jotka näkivät asiantuntijatehtävät tulkin mahdollisina työtehtävinä, korosti työ- ja elämäkokemuksen merkitystä. Vastauksista ilmeni, että heti valmistumisen jälkeen on epätodennäköistä työllistyä asiantuntijatehtäviin, mutta kokemuksen kartuttua tilanne on jo toinen.

[– –] Viestinnän puolella on varmasti paljon mahdollisuuksia myös, mutta eivät nekään ovet aukea pelkällä tutkinnolla, vaan nimenomaan vuosien kokemuksella tulkkaustilanteista. Heti koulutuksen jälkeen tutkinnolla ei tee juuri mitään tämän alan ulkopuolella, mutta jos kerryttää 10 vuotta kokemuksia niin totta mooses sen jälkeen on monta valttia hihassa. Mutta silloinkaan ei mennä tutkinto edellä mainostamaan itseään, vaan kokemus ratkaisee. Toki voisin kuvitella että tulkin tutkinto on yleisesti melko kiinnostava aihe, kai se vähintään osuu silmään siellä cv:ssä ja on keskustelunaihe, mutta niin on moni muukin asia (jännä harrastus, sukujuuret Tiibetissä yms.).

Vastausten perusteella tulkille soveltuva asiantuntijatyö on vaikeasti määriteltävissä. Neljännes vastaajista ajatteli tulkin voivan tehdä asiantuntijatyötä Kelassa (kuvio 5). Osa Kelan työtä ehdottaneista mainitsi välitystyöt, mutta muista vastauksista jäi avoimeksi, tarkoitettiinko Kelan asiantuntijatehtävillä nimenomaan välitystyötä vai mahdollisesti jotain muuta.

KUVIO 5. Tulkille sopivat asiantuntijatehtävät

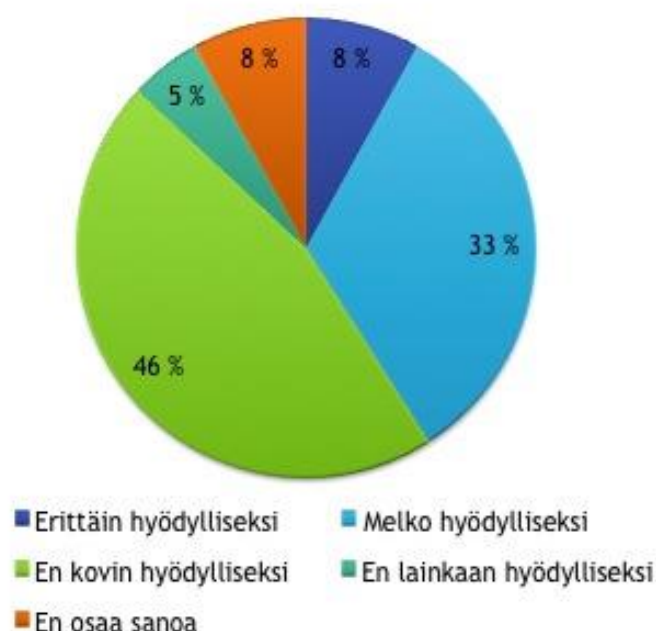
Yleisellä tasolla tulkin arvioitiin soveltuvan muun muassa tulkkauksen ja kääntämisen sekä kielen ja kommunikaation asiantuntijatehtäviin. Yksittäisinä työnimikkeinä mainittiin tulkikkoordinaattori sekä kuntoutussihteeri ja työtehtävinä kuntoutus sekä apuvälineiden ja tulkkauspalvelun kehittäminen. Eräästä vastauksesta nousi esiin oman osaamisen markkinoinnin näkökulma.

Vuorovaikutuksen ja tulkkauksen asiantuntijatehtäviin, esim. kuinka kommunikoida ja mitä ottaa huomioon kommunikoidessaan kuuron/kuurosokean kanssa. Myös viittomakommunikaation hyödyistä voisimme luennoida ja ylipäätään kuulovamma-alan tietoutta jakaa.

Kieleen ja kommunikaatioon sekä erityisryhmiin liittyviin asiantuntijatehtäviin. Esteettömyyteen (etenkin kielellisen esteettömyyden näkökulmasta) liittyviin tehtäviin, välitykseen. Tähän on vaikea vastata seikkaperäisesti sillä tehtäviä olisi varmasti useita, jos tulkit osaisivat "myydä" osaamisensa nykyistä paremmin.

7.4 Tutkinnon arvo viittomakielialan ulkopuolella

Viittomakielen tulkin tutkintoa ei koettu kovin hyödylliseksi työnhaussa yleisesti (kuvio 6). Lähes puolet (n = 87) vastaajista ilmoitti, ettei koe tutkintoa kovin hyödylliseksi, mutta noin kolmasosa kuitenkin piti tutkintoa melko hyödyllisenä. Kahdeksan prosenttia vastaajista ei osannut määrittellä koulutuksen hyödyllisyyttä.

KUVIO 6. Kuinka hyödylliseksi koet viittomakielen tulkin tutkinnon työnhaussa yleisesti?

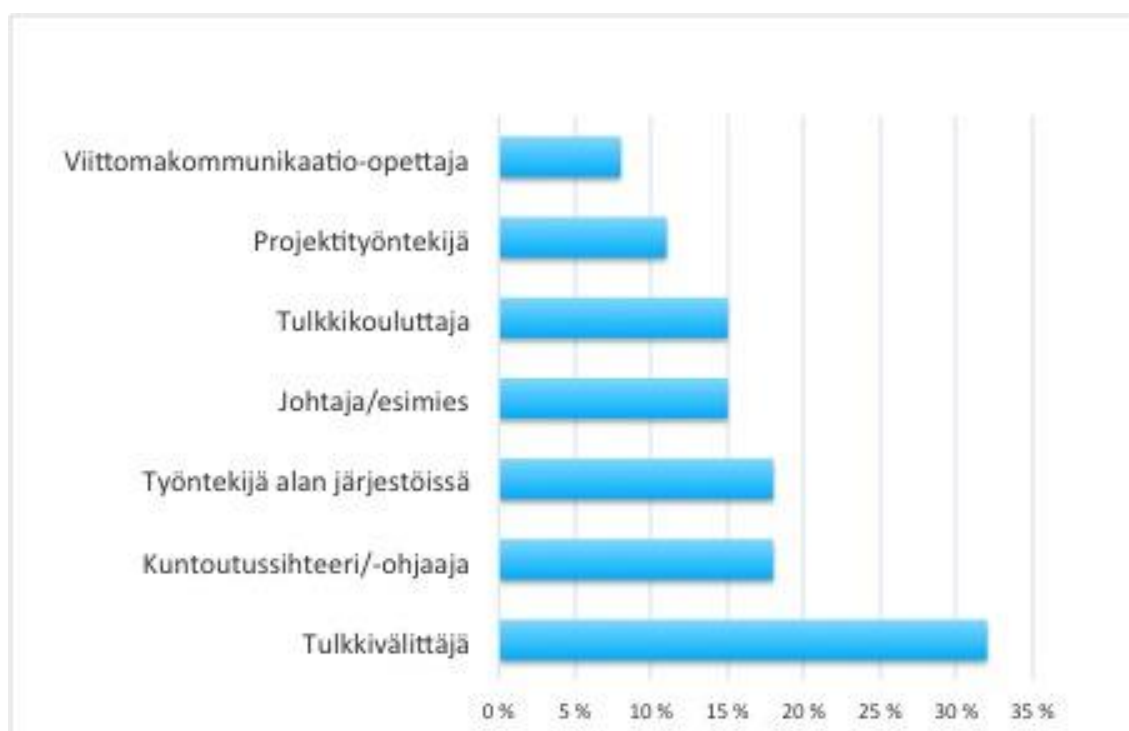
Vastaajat eivät myöskään pääosin pitäneet todennäköisenä, että pelkällä tulkin koulutuksella työllistyisi muihin kuin tulkkaus- tai käännöstehtäviin. Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan työllistymisen todennäköisyyttä asteikolla 0–5. Asteikon matalin arvo tarkoitti ”ei lainkaan todennäköistä” ja korkein ”erittäin todennäköistä”. Kaksi eniten vastauksia kerännyttä arvoa olivat 2 (34 %) ja 1 (32 %). Vähiten (1 %) vastauksia sai vaihtoehto 5 ”erittäin todennäköistä”.

Vastauksista huolimatta 79 % vastaajista tiesi henkilöitä, jotka työskentelevät tai ovat työskennelleet viittomakielialalla muissa kuin tulkkaus- ja käännöstehtävissä. Kolmannes vastaajista (32 %) kertoi näiden henkilöiden työskentelevän

tulkkivälittäjinä (kuvio 7). Useat vastaajat mainitsivat työnimikkeiksi myös kuntoutussihteerin tai -ohjaajan. Kaikki eivät osanneet ilmoittaa tarkkoja työnimikkeitä tai -tehtäviä, mutta kertoivat työpaikoiksi alan eri järjestöt, liitot ja säätiöt, kuten Kuurojen Liitto, Suomen Kuurosokeat ry ja Kuurojen palvelusäätiö.

Viittomakielialalla on työskennellyt kouluttajana tai kuntsarina ja liittojen projekteissa. Ei oikein muulle alalle suoraan. Ehkä puhevamma-alalle joihinkin tehtäviin, mutta lisäkoulutustahan se sitten vaatii.

Näiden lisäksi viittomakielentulkkien tiedettiin työskentelevän johto- ja esimiestehtävissä, tulkkipolttajina sekä erilaisissa projekteissa. Osa myös opettaa päätoimisesti viittomakommunikaatiota. Yksittäisissä vastauksissa mainittiin myös kuurojen diakonissan työ, tulkkauspalveluyrityksen pyörittäminen ja alan opetusmateriaalin tuottaminen. Diakonissan työhön todettiin kuitenkin vaadittavan oma koulutuksensa. Eräs vastaaja tiesi kaksi viittomakielen tulkiksi valmistunutta henkilöä, jotka työskentelevät toimittajina.

KUVIO 7. Viittomakielialan työtehtäviä

Viittomakielialan ulkopuolella yksin tulkin tutkinnolla ei koettu olevan suurta arvoa. Useat vastaajat kokivat tutkinnon antavan taitoja, joista voi olla hyötyä

myös muissa tehtävissä. Vastauksissa kuitenkin korostui, että mikäli haluaa työllistyä alan ulkopuolisiin tehtäviin eikä muuta koulutusta ole, vaihtoehtoina ovat pääasiassa alat, joihin ei tarvita erityistä koulutusta. Viittomakielialan ulkopuolisiin tehtäviin katsottiin mahdolliseksi työllistyä aiempaa koulutusta tai riittävää työkokemusta hyödyntäen tai kokonaan uuden tutkinnon hankkimalla.

8 POHDINTA

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, onko viittomakielen tulkiksi valmistuneen mahdollista työllistyä myös muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin. Tutkimukseni toisena tavoitteena oli selvittää, kuinka hyödyllisenä viittomakielen tulkin tutkintoa pidetään työnhaussa yleisesti. Halusin saada selville erityisesti tulkkien kokemuksia asiasta.

Ajattelin, että kohdistamalla kyselyn suoraan viittomakielen tulkeille ja heidän esimiehilleen, saisin luotettavampia vastauksia, kuin kohdistamalla kyselyn esimerkiksi muille potentiaalisille työnantajatahoille. Perustelin ajatusta sillä, että tulkit ovat oman tilanteensa asiantuntijoita ja täten parhaita kertomaan työllistymiskokemuksistaan. Ensimmäinen haaste kuitenkin ilmeni jo tutkimukseni alkumetreillä. Pohdin, kuinka tavoitan sellaiset tulkit, jotka ovat mahdollisesti siirtyneet muihin alan tehtäviin eivätkä tee enää tulkkauksia. SVT:n postituslistojen kautta on helppo tavoittaa suuri määrä tulkkeja, mutta epäilin, että jotkut tutkimukseni kannalta tärkeät vastaajat saattavat olla listojen ulottumattomissa. Postituslistoilla voi olla valmiiden tulkkien lisäksi myös opiskelijoita. Niinpä kyselyni saattoi tavoittaa myös joitain kohderyhmään kuulumattomia henkilöitä. Osa tulkeista saattaa olla useammalla alueellisella listalla, minkä takia myöskään listojen jäsenmäärästä ei voi täysin päätellä sitä, kuinka monta yksittäistä tulkkiä listoilla on. Päätin joka tapauksessa käyttää postituslistoja, sillä niiden kautta tavoittaa suuren potentiaalisen vastaajajoukon. Lisäksi laadin kyselyyn myös sellaisia kysymyksiä, joiden avulla saan tietoa myös muissa kuin tulkkaus- ja käännöstehtävissä työskentelevistä.

Tutkimukseni koostui kahdesta kyselystä, joihin saamastani aineistosta koostin tutkimukseni tulokset. Tulokset tukivat aiempaa käsitystäni viittomakielen tulkin työllistymisestä. Tulosten perusteella näyttää siltä, että viittomakielen tulkiksi valmistunut voi työllistyä myös muihin viittomakielialan tehtäviin, mutta mahdollisuudet ovat melko rajalliset. Pelkällä tulkin tutkinnolla ei koettu olevan kovin suuria mahdollisuuksia työllistyä muihin kuin perinteisiin tulkin tehtäviin. Todennäköisin työtehtävä tulkkina toimimisen jälkeen on välitystyö joko Kelan vam-

maisten tulkkauspalvelukeskuksessa tai tulkkauspalveluyritysten sisäisissä välityksissä. Myös viittomakommunikaation opettaminen mainittiin tulkin mahdolliseksi muuksi työksi. Koulutuksen koettiin mahdollistavan työllistymisen myös avustajan tehtäviin, mutta kuten vastauksista kävi ilmi, palkkataso ei näissä vastaa tulkin koulutusta. Avustajan työhön liittyen pohdin myös sitä, kuinka paljon tulkikoulutuksessa saamia taitoja pääsee avustajan tehtävissä hyödyntämään. Asiakkaat ovat erilaisia, eikä kaikilla ole kommunikointiin liittyviä erityistarpeita. Voi siis olla, että koulutuksesta hankittua osaamista ei välttämättä pääse kyseisissä tehtävissä juurikaan hyödyntämään. Näiden syiden takia voisi olettaa, että avustajan tehtävät eivät tunnu erityisen houkuttavilta tai palkitsevilta.

Erään kysymyksen kohdalla osa vastaajista oli ymmärtänyt kysymyksen eri tavalla, kuin olin tarkoittanut, minkä takia heidän vastauksensa täytyi rajata aineiston ulkopuolelle. Kysymys olisi saattanut toimia tarkoitetulla tavalla esimerkiksi muodossa: ”Tiedätkö tulkiksi valmistuneita henkilöitä, jotka työskentelevät tai ovat työskennelleet viittomakielialalla, mutta eivät tulkkaus- tai käännöstehtävissä?” Tarkentavalla kysymyksellä (kysymys 20) halusin tarkentaa sitä, millaisissa viittomakielialan työtehtävissä henkilöiden tiedetään työskennelleen. Kysymyksen kirjoitetuissa vastauksissa kuitenkin ilmeni aiemman kysymyksen toimimattomuus, sillä niissä oli mainittu myös muiden alojen työtehtäviä (esimerkiksi it-asiantuntija ja putkimies). Haasteita tähän kysymykseen saatujen vastausten käsittelyyn toi se, etten voinut varmuudella tietää, kuinka moni vastaaja oli ymmärtänyt kysymyksen tarkoitetulla tavalla. Saattaa siis olla, että tulkitsin joitain vastauksia väärin, eivätkä mainitut tehtävät olleetkaan viittomakielialan parissa.

Tutkimukseni mukaan viittomakielentulkkiensa työhönsijoittuminen ei ole yhtä monipuolista kuin yliopistoista valmistuneiden puhuttujen kielten tulkeilla ja kääntäjillä. Siinä missä käännöstieteiden laitokselta valmistuneiden työnimikkeitä on kymmeniä, ei viittomakielen tulkkiensa työnimikkeitä osattu listata kuin muutama. Tulosten mukaan henkilön koulutus ja hänen pätevyytensä ovat avainasemassa työllistymisessä. Viittomakielen tulkin koulutus valmistaa nimenomaan tulkkina toimimiseen. Opiskelija ei voi itse juurikaan vaikuttaa koulutuksensa sisältöön, kun taas yliopistolla opiskeleva voi valita sivuaineita oman kiinnostuksensa mu-

kaan. Sivuainevalintojen merkitys korostui Seppälän (2010) tutkimuksessa, ja uskonkin, että ne ovat oleellinen syy sille, miksi yliopistolta valmistuneiden tulkkien ja kääntäjien työelämään sijoittuminen näyttäisi olevan monipuolisempaa.

Kyselyni suurimman vastaajajoukon muodostivat henkilöt, jotka olivat valmistuneet viittomakielen tulkiksi ensimmäisen kerran vuonna 2015. Tämä sai minut pohtimaan, kuinka kattavasti heille on ehtinyt kertyä kokemusta ja tietämystä aiheesta. Aineiston analyysivaiheessa en tarkastellut eri lähtökohdista vastanneiden tulkkien vastausten keskinäisiä eroavaisuuksia. Voisi kuitenkin olettaa, että vastaajien taustoilla on merkittävä vaikutus heidän kokemuksiinsa ja sitä kautta myös heidän vastauksiinsa. Kenties erilaisia työtehtäviä olisi osattu nimeätä enemmän, mikäli vastaajissa olisi ollut enemmän pitkän työuran viittomakielialalla tehneitä. Vastauksista ilmeni selkeästi työkokemuksen positiivinen vaikutus työllistymiseen. Mielenkiintoista olisikin selvittää tarkemmin, millainen työkokemus on hyödyksi erilaisiin tehtäviin hakeutuessa. Toinen mahdollinen jatkotutkimusaihe voisi olla kolmansille tahoille suunnattu kysely; millaisina he näkevät tulkkien kompetenssit ja hyödynnettävyyden työelämässä. Tämän lisäksi työelämään sijoittumista ja koulutuksesta saatavia kompetensseja voisi tutkia vastaavalla tavalla myös puhevammaistulkkiensa osalta.

Etenkin alustavan kyselyn tuloksista ilmeni joidenkin työnantajien suhtautuvan myönteisesti ajatukseen viittomakielen tulkin palkkaamisesta myös muihin tehtäviin. Kyselyyn vastanneista yrityksistä suurimmassa osassa tulkkeja työskenteli myös muissa tehtävissä, erityisesti välitystyössä. Eräässä yrityksessä toimistotehtävissä työskentelevän viittomakielen tulkin tehtäviin kuului muun muassa kolmansille tahoille tapahtuva markkinointi ja yhteydenotot. Yksi työnantajapuolta edustavista vastaajista katsoi tulkin voivan työskennellä myös esimerkiksi koulutussuunnittelijan tehtävissä. Webropol-kyselyyn saatujen tulosten mukaan tutkinnon ei kuitenkaan tunnuttu tarjoavan valmiuksia yleispäteviin taitoihin, kuten esimerkiksi markkinointiin, esimiestaitoihin tai hallintotehtäviin. Olettavasti osin tästä syystä työllistymismahdollisuuksia viittomakielialan ulkopuolelle pidettiin suppeina tai olemattomina. Sekä alustavan että Webropol-kyselyn vastauksista kävi ilmi, että lisäkoulutuksella työllistymismahdollisuudet ovat reilusti laajemmat. Asiantuntijatehtäviin tunnuttiin vaadittavan lisäkoulutuksen li-

säksi myös vuosien työkokemusta. Viittomakielen tulkin koulutukseen hakeutuvan onkin syytä pitää mielessä, että työllisyysmahdollisuudet alalla ovat rajalliset, ja mikäli pohjakoulutusta ei ole eikä hakija ole tulevaisuudessa halukas täydentämään osaamistaan tai kouluttautumaan kokonaan uudelle alalle, on kiinnostuksen kohdistuttava pääosin tulkkaus- ja käännöstöihin.

LÄHTEET

- Abdallah, Kristiina 2015. Projektinhallintaa ja työelämätaitoja kieliasiantuntijoille. Teoksessa Sirkku Aaltonen, Nestori Siponkoski & Kristiina Abdallah (toim.) Käännetyt maailmat. Johdatus käännösviestintään. Helsinki: Gaudeamus, 58–76.
- Amiedu 2011. Työelämäsertifikaatti – nuorille ja työelämään tulijoille. Viitattu 29.3.2016. [http://www.amiedu.fi/portals/2/amiedu-
www/esite/Tyoelamasertifikaatti-nuorille-final.pdf](http://www.amiedu.fi/portals/2/amiedu-
www/esite/Tyoelamasertifikaatti-nuorille-final.pdf)
- Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a.a. Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus. Viitattu 28.3.2016.
<http://www.diak.fi/hakijalle/Hakeminen%20koulutukseen/Koulutusohjelmat/viittomakielentulkin%20ko/Sivut/default.aspx>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a.b. Asioimistulkkauksen koulutus. Viitattu 25.3.2016.
<http://www.diak.fi/hakijalle/Hakeminen%20koulutukseen/Koulutusohjelmat/Puhuttujen%20kielten%20tulkkauksen%20ko/Sivut/default.aspx>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2011. Opetussuunnitelma. Viittomakielentulkin koulutusohjelma 2011.
- Halkosaari, Liisa 2002. Ammattikorkeakoulun ja yliopiston vertailua – puhuttujen ja viittomakielten tulkkipäätös. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Turun yksikkö. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 15.3.2016.
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Turku2002/Halkosaari02.pdf
- Helsingin yliopisto 2008. Oikeustulkkauksen selvityshanke. Asiantuntijaryhmän raportti opetusministeriölle. Viitattu 23.3.2016. [http://sktl-fi-
bin.directo.fi/@Bin/4309da7bb15e2b4b655dc033c0e6672d/1460729
546/application/pdf/35804/Oikeustulkkausraportti.pdf](http://sktl-fi-
bin.directo.fi/@Bin/4309da7bb15e2b4b655dc033c0e6672d/1460729
546/application/pdf/35804/Oikeustulkkausraportti.pdf)
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2009. 15. painos. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huhtinen, Kati 2016. Lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu. Turku. Sähköpostiviesti 24.3.2016. Vastaanottaja Essi Rahijärvi.

- Humanistinen ammattikorkeakoulu i.a. Tulkki (AMK, viittomakieli). Viitattu 28.3.2016. <http://www.humak.fi/opiskelijaksi/tulkki/tulkki-amk-viittomakieli/>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015. Opinto-opas. Lukuvuosi 2015–2016. Viitattu 28.3.2016. <http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/08/Humak-opinto-opas-2015-2016.pdf>
- Hynynen, Heidi; Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2010. Elämä käsillä. Viittomakielentulkin ammattikuva. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Isolahti, Nina 2015. Asioimistulkkaus eilen ja nyt. Teoksessa Sirkku Aaltonen, Nestori Siponkoski & Kristiina Abdallah (toim.) Käännetyt maailmat. Johdatus käännösviestintään. Helsinki: Gaudeamus, 197–208.
- Itä-Suomen yliopisto i.a. Saksan kieli ja kääntäminen. Viitattu 2.4.2016. <http://www2.uef.fi/fi/filtdk/saksan-kieli-ja-kaantaminen>
- Koppa 2015. Määrällinen tutkimus. Viitattu 28.3.2016. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>
- Kela 2015. Vammaisten tulkkauspalvelukeskus. Viitattu 3.4.2016. <http://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelukeskus>
- Koski, Vilma. Ylläpito (verkkosivut ja sähköposti), Suomen Viittomakielen Tulkit ry. Sähköpostiviesti 30.3.2016. Vastaanottaja Essi Rahijärvi.
- Kytölä, Heidi 2009. Opiskelupaikan valintaan vaikuttavat tekijät. Laurea-ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 30.3.2016. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2473/Kytola_Heidi.pdf?sequence=1
- Laki yliopistolain muuttamisesta 2004/715. 30.7.2004. Viitattu 27.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040715?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=715%2F2004>
- Leimio, Sirpa; Nieminen, Eija & Grundström, Heidi 2016. Hakijan opas. Kevät 2016. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

- Leinonen, Maria 2013. Tulkin ammattitaito: tiedot, taidot ja valmiudet ammatin harjoittamisessa. Tampereen yliopisto. Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelma. Käännöstiede (saksa). Pro gradu -tutkielma. Viitattu 28.3.2016.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84409/gradu06605.pdf?sequence=1>
- Metsämuuronen, Jari 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. 1. laitos. 1. Painos. Helsinki: International Methelp Oy.
- Nikoskinen, Elina 2010. Viittomakielentulkkiin työelämään sijoittuminen, koulutuskokemukset ja jatko-opintosuunnitelmat. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 16, 2010. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 23.3.2016 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38543/978-952-456-093-1.pdf?sequence=1>
- Opetushallitus 2006. Näyttötutkinnon perusteet. Asioimistulkin ammattitutkinto 2006. Määräys 42/011/2006. Viitattu 24.3.2016.
http://www.oph.fi/download/110919_asioimistulkki_ammattitutkinto.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.a. Ammattikorkeakoulukoulutus ja sen kehittäminen. Viitattu 2.4.2016.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/?lang=fi>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.b. Opiskelu ja tutkinnot ammattikorkeakoulussa. Viitattu 2.4.2016.
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=fi
- Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.c. Yliopistokoulutus ja sen kehittäminen. Viitattu 2.4.2016
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/yliopistokoulutus/?lang=fi>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.d. Opiskelu ja tutkinnot yliopistoissa. Viitattu 2.4.2016.
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/yliopistokoulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=fi

- Saarikko, Saara & Suonpää, Heta 2014. Uusi tulkki tahtoo töihin – Selvitys vuosina 2011–2013 valmistuneiden viittomakielentulkkiin työllistymisestä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus. Opinnäytetyö. Viitattu 21.3.2016.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/73108/Saarikko_Saara_Suonpaa_Heta.pdf?sequence=1
- Salmi, Eeva & Martikainen, Liisa 2011. Tulkkauksen koulutus Suomessa. Sarja F. Katsauksia ja aineistoja 2, 2011. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.3.2016. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-tulkkauksen-koulutus-suomessa-2011.pdf>
- Seppälä, Marianne 2010. Kääntäjät ja tulkit työelämässä – Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitokselta vuosina 2000–2004 valmistuneiden maistereiden työhönsijoittumistutkimus. Tampereen yliopisto. Kieli- ja käännöstieteiden laitos. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 13.12.2015 ja 29.3.2016.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81417/gradu04174.pdf?sequence=1>
- Sunnari, Marianna 2015. Katsaus tulkkauksen ja tulkkipäätöksen historiaan. Teoksessa Sirkku Aaltonen, Nestori Siponkoski & Kristiina Abdallah (toim.) Käännetyt maailmat. Johdatus käännösviestintään. Helsinki: Gaudeamus, 181–196.
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2016a. Alan vaatimukset. Viitattu 23.3.2016.
http://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/opiskelu/alan-vaatimukset/
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2016b. Tulkkausta eri tilanteissa. Viitattu 25.4.2016.
http://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tulkiksi/tulkkausta-eri-tilanteissa/
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2016c. Liitto. Viitattu 2.4.2016.
<http://www.sktl.fi/liitto/>
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2016d. Opiskelu. Viitattu 23.3.2016.
http://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/opiskelu/

- Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Viitattu 24.3.2016. <http://tulkit.net/ammatti/asioimistulkin-ammattisaannosto>
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2014a. Opiskelutulkkaus. Viitattu 25.4.2016. <http://www.tulkit.net/ammatti/opiskelutulkkaus>
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2014b. Historiaa. Viitattu 2.4.2016. <http://www.tulkit.net/svt-ry/historiaa>
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2014c. Koulutus. Viitattu 2.4.2016. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit/koulutus>
- Tampereen yliopisto 2012a. Venäjän käännöstieteen pääaineesta valmistuneiden työelämään sijoittuminen. Viitattu 14.12.2015. http://www.uta.fi/opiskelu/tyoelama/seurannat/oppiainekoosteet/kaanostiede_venaja.html
- Tampereen yliopisto 2012b. Saksan käännöstieteen pääaineesta valmistuneiden työelämään sijoittuminen. Viitattu 14.12.2015 http://www.uta.fi/opiskelu/tyoelama/seurannat/oppiainekoosteet/kaanostiede_saksa.html
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 7., uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Turun yliopisto i.a.a Palvelut valmistuneille. Oppiaine- tai koulutusohjelmakohtaiset sijoittumistiedot. Englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus. Viitattu 13.12.2015 ja 21.3.2016. <https://www.utu.fi/fi/yksikko/yliopistopalvelut/opintohallinto/ohjauksen-ja-koulutuksen-tukipalvelut/rekry/palvelut%20valmistuneille/Documents/Humanistinen%20tdk/engkaant.pdf>
- Turun yliopisto i.a.b Palvelut valmistuneille. Oppiaine- tai koulutusohjelmakohtaiset sijoittumistiedot. Saksan kielen kääntäminen ja tulkkaus. Viitattu 13.12.2015 ja 21.3.2016. <https://www.utu.fi/fi/yksikko/yliopistopalvelut/opintohallinto/ohjauksen-ja-koulutuksen-tukipalvelut/rekry/palvelut%20valmistuneille/Documents/Humanistinen%20tdk/sakkaant.pdf>

LIITTEET

Liite 1: Alustava kysely

Hei!

Olen viittomakielentulkkiopiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teen parhaillaan opinnäytetyötäni, jossa tutkin viittomakielen tulkkien työllistymistä viittomakielialalle.

Teen nyt pienimuotoista alustavaa kyselyä tulkkifirmojen rekrytoinnista vastaaville henkilöille ja toivoisin, että teillä olisi aikaa vastata muutamaan kysymykseen. Vastausten avulla saan arvokasta tietoa ja pystyn suunnittelemaan varsinaista kyselyäni, jonka tulen kohdistamaan viittomakielen tulkeille. Yksittäisiin vastaajiin yhdistettävissä olevia tietoja ei julkaista eikä luovuteta eteenpäin. Toivon vastauksia 27.11.2015 mennessä. Helpoiten vastaaminen onnistuu vastaamalla suoraan tähän sähköpostiviestiin.

Kysymykset:

1. Työskenteleekö tai onko yrityksessänne työskennellyt tulkkveja muissa kuin tulkkaus- ja käännöstehtävissä? Minkälaisissa tehtävissä?
2. Voisitko kuvitella palkkaavanne viittomakielen tulkin myös muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin? Miksi / Miksi ette?
3. Millaisiin tehtäviin viittomakielen tulkin koulutuksen suorittanut voisi sijoittua työelämässä yleisesti? Entä erityisesti teidän yrityksessänne?

Lämmin kiitos vaivannäöstä jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin
Essi Rahijärvi

Liite 2: Webropol-kyselyn saatekirje

Hei!

Olen viittomakielentulkkiopiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teen parhaillaan opinnäytetyötäni, jossa tutkin viittomakielen tulkkien työllistymistä. Työssäni haluan selvittää, mahdollistaako viittomakielen tulkin tutkinto työllistymisen myös muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin sekä kuinka hyödylliseksi viittomakielen tulkin tutkinto koetaan työnhaussa yleisesti.

Toivon, että vastaat oheiseen Webropol-kyselyyni. Kyselyyn vastaaminen vie noin 10–15 minuuttia. Vastaukset ovat anonyymejä eikä yksittäisen vastaajan tunnistamisen mahdollistavia tietoja julkaista. Kysely on auki sunnuntaihin 14.2.2016 klo 23.59 asti.

Kyselyyn: <https://www.webropolsurveys.com/S/B92E4B13A9323282.par>

Kiitos vastauksistasi jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin

Essi Rahijärvi

Liite 3: Webropol-kysely

Työllistyminen viittomakielen tulkin tutkinnolla

Taustatiedot**1. Ikäsi**

- 20-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- yli 50

2. Minkä tulkkikoulutuksen olet suorittanut? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Kuurojen liiton 170 tuntia kestävä tulkkikoulutus
- Turun kristillisen opiston tulkkikoulutus (32 opintoviikkoa)
- Kahden vuoden ammatillinen koulutus
- Kolmen vuoden ammatillinen koulutus (120 opintoviikkoa)
- 3,5-vuotinen AMK-tutkinto (140 opintoviikkoa)
- 4-vuotinen AMK-tutkinto (260 opintopistettä)
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

3. Valitse viittomakielen tulkkauksen lisäksi suorittamasi pätevyudet. Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Kirjoitustulkkkaus
- Tulkkkaus kuurosokeille
- Tulkkkaus kuuroutuneille
- Viittomakommunikaation pedagogiikka
- Muu, mikä?

4. Minä vuonna valmistuit viittomakielen tulkiksi? Jos olet suorittanut useamman tulkikoulutuksen, vastaa ensimmäisen valmistumisvuotesi mukaan.

5. Onko sinulla muuta tutkintoa tai osaamista?

Kyllä, mitä?

Ei

6. Työskenteletkö tällä hetkellä tulkina?

Kyllä, päätoimisesti

Kyllä, osa-aikaisesti

En työskentele

7. Työskenteletkö tällä hetkellä tai oletko tulkiksi valmistumisesi jälkeen joskus työskennellyt tulkin työn lisäksi tai sen sijaan muissa tehtävissä?

Kyllä

En. Siirryt automaattisesti kysymykseen 13.

Työllistyminen viittomakielen tulkin tutkinnolla

Muissa kuin tulkin tehtävissä työskentelevät/työskennelleet tai tulkin työn lisäksi muita töitä tekevät/tehneet. Jos et tee tai ole joskus tehnyt tulkin työn lisäksi tai sen sijasta muita töitä, siirry kysymykseen 13.

Mikäli teet tulkin töiden lisäksi jotain muuta työtä, vastaa seuraaviin kysymyksiin toisen työsi näkökulmasta.

8. Mitä teet työkseesi?

9. Kuinka päädyit kyseiseen työhön?

10. Miten viittomakielen tulkin tutkinto mielestäsi vaikutti työllistymiseesi?

11. Millainen työsuhteesi on? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Kokoaikainen

Määräaikainen

Olen yrittäjä

Osa-aikainen

Tuntityöntekijä

Vakituinen

Muu, mikä?

Tietotekniikkataidot	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
Tulkkina toimiminen	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
Valmiudet yrittäjyyteen	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
Viestinnän osaaminen	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
Yhteiskunnallinen osaaminen	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
Yleissivistys	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
Muu, mikä? _____	○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

14. Näetkö mahdollisena, että viittomakielen tulkiksi valmistunut voisi työllistyä tutkinnollaan myös muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin?

Kyllä

En

15. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kertoisitko vielä tarkemmin, millaisiin tehtäviin koet viittomakielen tulkin tutkinnon antavan valmiuksia joko viittomakielialalla tai sen ulkopuolella?

16. Millaisiin asiantuntijatehtäviin viittomakielen tulkiksi valmistunut voisi mielestäsi työllistyä?

17. Kuinka hyödylliseksi koet viittomakielen tulkin tutkinnon työnhaussa yleisesti?

- Erittäin hyödylliseksi
- Melko hyödylliseksi
- En kovin hyödylliseksi
- En lainkaan hyödylliseksi
- En osaa sanoa

18. Kuinka todennäköisenä pidät työllistymistä pelkällä tulkin koulutuksella muihin kuin tulkkaus- ja käännöstehtäviin?

0 1 2 3 4 5

Ei lainkaan todennäköistä Erittäin todennäköistä

19. Tiedätkö tulkiksi valmistuneita henkilöitä, jotka työskentelevät tai ovat työskennelleet viittomakielialalla, mutta eivät tee tulkkaus- tai käännöstehtäviä?

- Kyllä
- En

20. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kertoisitko millaisissa tehtävissä tiedät heidän työskentelevän?
